

SYSTÉMOVÁ PODPORA
INKLUZIVNÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

www.inkluzie.upol.cz
CZ.1.7./1.2.00/43.0003

Výstup projektu

„Systemová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR“

Počty dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v základním školství v ČR 2013

Hlavní partner:

Partneři:

Údaje ze sběru dat do školské matriky, který proběhl v září 2013

Autoři: Mgr. Jan Klusáček, Ing. Daniel Hrstka
Editace: Mgr. Lenka Felcmanová

Univerzita Palackého v Olomouci, Člověk v tísni, o.p.s.
2015

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

Úvod a cíl analýzy	3
Metodika a zdroje dat	4
1 Děti se zdravotním postižením a znevýhodněním.....	5
1.1 Děti se zdravotním postižením.....	5
1.1.1 Počty dětí se zdravotním postižením.....	5
1.1.2 Opatření uplatňovaná ve vzdělávání dětí se zdravotním postižením	11
1.1.3 Počty dětí se zdravotním postižením podle velikosti školy, ve které se vzdělávají	14
1.1.4 Počty škol podle procentuálního podílu dětí se zdravotním postižením.....	17
1.2 Počet dětí se zdravotním znevýhodněním	18
2 Děti se sociálním znevýhodněním.....	24
2.1 Kraje ČR z hlediska sociální potřeby	25
2.1.1 Nezaměstnanost.....	25
2.1.2 Příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi	26
2.1.3 Sociální vyloučení.....	27
2.1.4 Sociální potřeba krajů – shrnutí.....	28
2.2 Děti se sociálním znevýhodněním v systému sociálně-právní ochrany dětí – dětí traumatizované a vážně zanedbávané.....	28
2.2.1 Děti traumatizované v důsledku týrání, domácího násilí, či odebrání z rodiny28	
2.2.2 Děti vážně zanedbávané.....	31
2.3 Děti socioekonomicky znevýhodněné	33
2.4 Děti znevýhodněné ve vzdělávání sociokulturní odlišností.....	37
2.5 Děti se sociálním znevýhodněním podle školské matriky	40
2.6 Celkové počty potřeb dětí se sociálním znevýhodněním vyžadujících intervenci ve vzdělávání	43
3 Celkové počty speciálních vzdělávacích potřeb dětí a model počtu podpůrných opatření různých stupňů v základním školství v České republice..	47
3.1 Celkové počty speciálních vzdělávacích potřeb dětí v základním školství v ČR	48
3.2 Modelace počtů uplatňovaných podpůrných opatření v jednotlivých stupních podpory, jak je definuje novela školského zákona	51
Literatura a zdroje.....	55

Úvod a cíl analýzy

V projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání vznikla série materiálů k podpoře pedagogů i asistentů pedagoga při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dokumenty jsou koncipovány tak, aby byly plně v souladu s novelou školského zákona, jejíž účinnost je stanovena od 1. 9. 2016. Například „Katalog podpůrných opatření“, jeden z klíčových výstupů projektu, představující soubor podpůrných opatření uspořádaných do logického, vnitřně koherentního a přesto diverzifikovaného modelu, byl přímo připraven pro implementaci v rámci nového systému.

K zajištění co největšího praktického dopadu těchto materiálů zpracoval realizační tým řadu analýz, studií a expertních odhadů, v rámci nichž byla shromážděna a interpretována data, která jsou pro uchopení celé problematiky nezbytná.

Nezbytným východiskem pro navržení funkčních nástrojů podpory škol i pro stanovení systémových doporučení je důkladné mapování současné situace ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Za tímto účelem jsme vytvořili zde předkládanou analýzu současného počtu dětí se SVP v základním školství. Analýza shrnuje dostupná data o počtech žáků se SVP v roce 2013 a to v rámci kategorií definovaných školským zákonem před platností novely.

Předkládá počty žáků dle jednotlivých typů zdravotního postižení a zároveň popisuje současnou nepřehlednou situaci v oblasti žáků se zdravotním a sociálním znevýhodněním. Přínosem zde prezentovaných dat je jejich uvedení do souvislosti s dalšími údaji, např. s velikostí škol, v nichž jsou žáci vzděláváni, nebo s rozložením počtu žáků se SVP v jednotlivých krajích.

Naměřené údaje tak přináší závažné informace o regionálních rozdílech v zastoupení žáků s jednotlivými druhy SVP, či žáky se SVP jako celek. A vyvolávají řadu otázek na systémové zajištění diagnostiky SVP, které bude po účinnosti novely školského zákona základní podmínkou poskytování podpůrných opatření žákům.

Zásadní poznání přináší analýza v počtech žáků se sociálním znevýhodněním. Oficiální zdroj dat – školská matrika – se jeví v kontextu odhadovaného počtu těchto žáků v základním vzdělávání jako zdroj neúplný. Resp. tento zdroj uvádí ty údaje, které do systému uvedli ředitelé škol v rámci zahajovacích výkazů. Právě přechod na model podpůrných opatření bude nepochybně znamenat i vyšší požadavky na získání „statusu“ žáka se SVP – zde také z důvodu tzv. sociálního znevýhodnění.

Proto materiál přináší souhrnná data z jiných statistik, zejména z resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a doplňuje školská data např. o údaje ze systému sociálně-právní ochrany dětí. Na základě těchto dat pak byly vytvořeny kvalifikované odhady počtu žáků, kteří vyžadují podporu z důvodu sociálního znevýhodnění (více v materiálu projektu „Očekávané rozložení četnosti SVP podle stupňů podpůrných opatření“).

Analýza se omezuje pouze na oblast základního vzdělávání, které je z podstaty pro úspěch dětí v dalším vzdělávacím procesu klíčové. Jakkoli jsou shromážděná data a závěry podstatné, autoři jsou si vědomi toho, že analýza je prvním krokem, na nějž mají navazovat další studie, např. návazných stupňů vzdělávání.

Metodika a zdroje dat

Analýza je založena výhradně na statistické analýze dostupných kvantitativních dat. Vzhledem k povaze dat a cílům analýzy bylo z větší části prováděno pouze třídění prvního stupně – analýza četností, v případě dětí se zdravotním postižením třídění druhého stupně pomocí kontingenčních tabulek. Jedinou výjimkou je analýza souvislosti podílu dětí se zdravotním znevýhodněním evidovaných ve školské matrice s daty o chronické nemocnosti, kde byla uplatněna metoda lineární regrese.

V případě dětí se **zdravotním postižením** analýza vychází z tzv. **školské matriky** – dat, které každoročně zasílají všechny základní školy v ČR Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Nejedná se tedy o statistiky založené na výběrovém šetření, ale na oficiálních datech MŠMT o všech dětech v základním školství v ČR. Jedná se o data ze sběru dat, který proběhl **30.9.2013**. Autorský tým obdržel datový soubor s anonymizovanými daty o všech dětech se SVP v základním školství přímo od Odboru školské statistiky, analýzy a informační strategie MŠMT.

V případě dětí se zdravotním znevýhodněním vychází analýza primárně ze školské matriky, pro srovnání bylo vycházeno taktéž z dat Ústavu zdravotnických informací a statistiky o chronické nemocnosti.¹

V případě dětí se **sociálním znevýhodněním** bylo čerpáno z většího množství dat z různých zdrojů:

- z **výkazů o výkonu sociálně právní ochraně dětí**, které jsou každoročně zasílané orgány sociálně-právní ochrany dětí Ministerstvu práce a sociálních věcí (MPSV);²
- ze **Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí**;³
- z **Výběrového šetření Životní podmínky** každoročně prováděného Českým statistickým úřadem v rámci celoevropských šetření EU-SILC;⁴
- ze **statistik nezaměstnanosti** zveřejňovaných na integrovaném portálu MPSV
- z **dalších zdrojů dat**, které jsou uvedeny v konkrétních podkapitolách.⁵

¹ ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY. *Činnost zdravotnických zařízení ve vybraných oborech léčebně preventivní péče* [online]. Praha: ÚZIS ČR, 2013 [cit. 2015-03-18]. ISBN 978-80-7472-063-5. Dostupné z: www.uzis.cz/system/files/cinzdrz2012.pdf

² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Roční výkazy o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2013 v jednotlivých krajích ČR*. Není veřejně přístupné. Vyžádáno od MPSV.

³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2013*. Praha, 2014. ISBN 978-80-7421-075-4.

Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19296/MPSV_rocenka2013_061114.pdf

⁴ PŘÍJMY, VÝDAJE A ŽIVOTNÍ PODMÍNKY DOMÁCNOSTÍ. Tab. 6 Domácnosti podle počtu vyživovaných dětí a počtu pracujících členů, d) Charakteristiky bydlení a vybavenost domácnosti (%). *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029274D/\\$File/160021146d.xls](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029274D/$File/160021146d.xls)

e) Subjektivní názory (%). *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029276D/\\$File/160021146e.xls](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029276D/$File/160021146e.xls)

⁵ PODÍL NEZAMĚSTNANÝCH OSOB OD ROKU 2005. *Integrovaný portál MPSV* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady/podil_nezamestnanych_osob_od_roku_2005.xlsx

1 Děti se zdravotním postižením a znevýhodněním

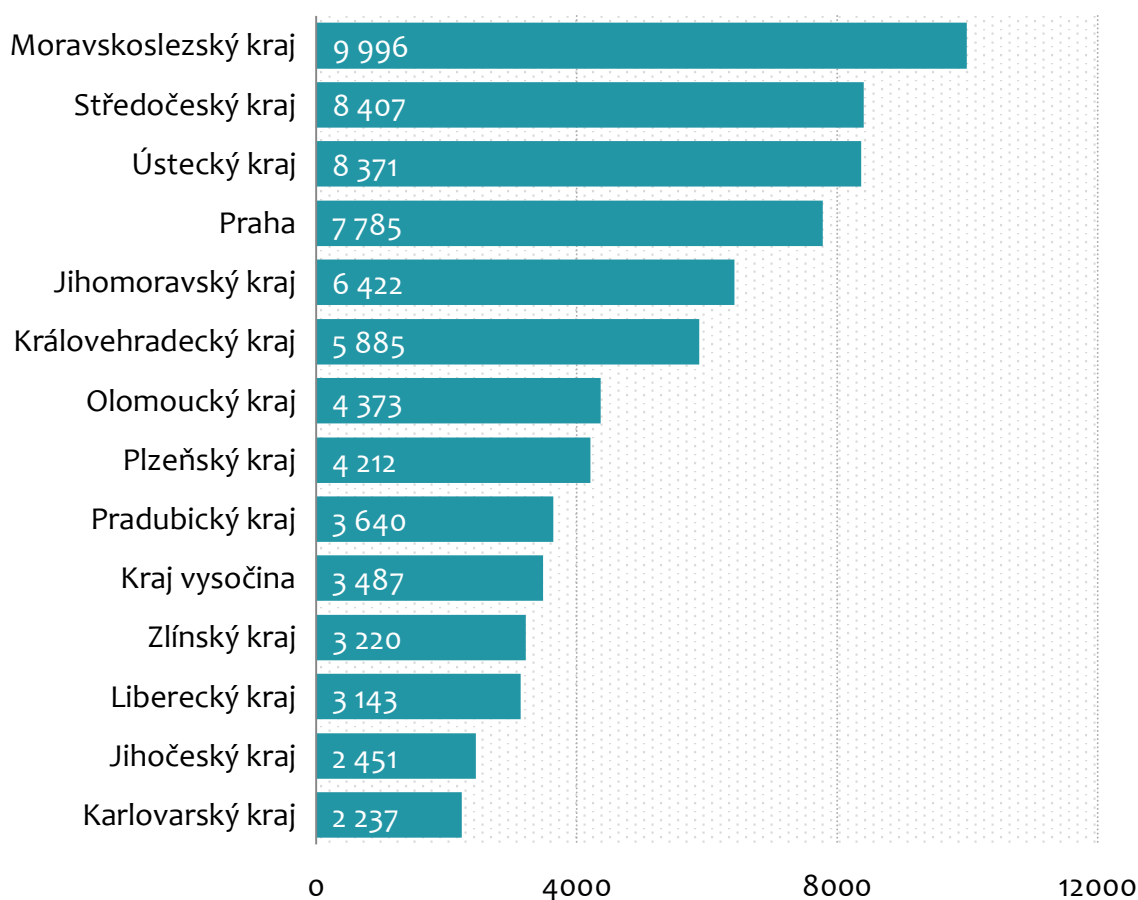
1.1 Děti se zdravotním postižením

Na následujících stranách shrnujeme informace o počtech dětí se zdravotním postižením diagnostikovaným pro školské účely v základním školství v ČR. Kromě samotných počtů dětí uvádíme i počty dětí podle uplatňovaných opatření ve vzdělávání, velikosti školy, ve které se vzdělávají; a počty škol podle toho, jak velký podíl z jejich žáků představují děti se zdravotním postižením.

1.1.1 Počty dětí se zdravotním postižením

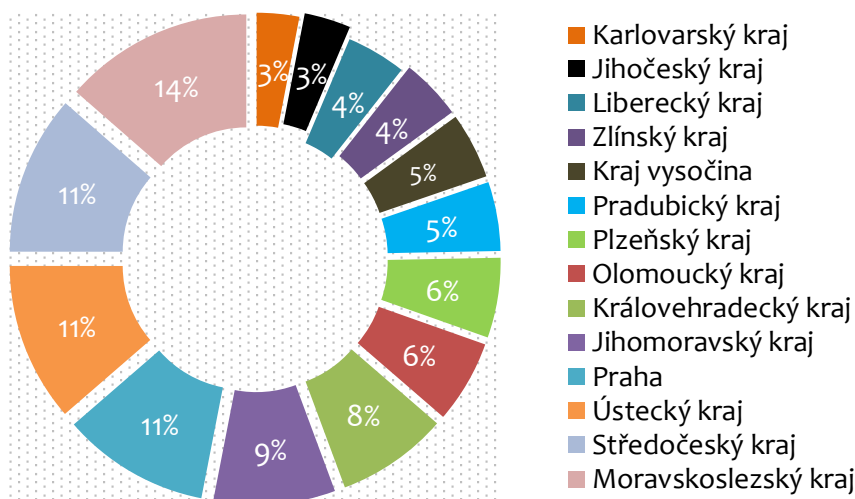
V krajích České republiky se celkem vzdělávalo v základním školství 73 269 dětí se zdravotním postižením v počtech uvedených v následujícím grafu.

Počet dětí se zdravotním postižením v základním školství v krajích

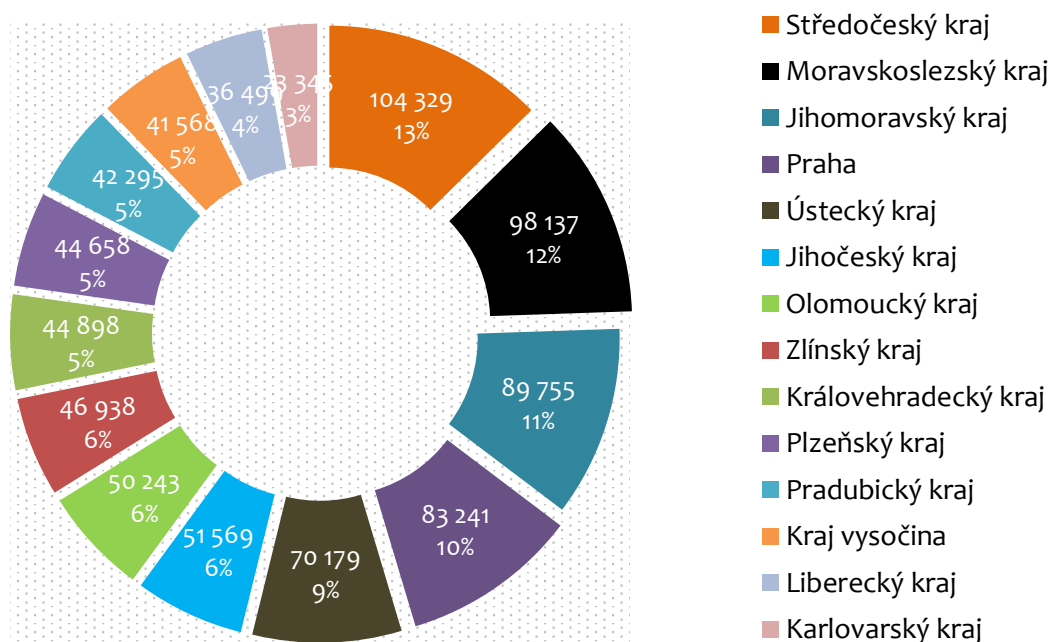
Následující graf zachycuje, kolik procent z celku více než 73 tisíc dětí se zdravotním postižením bylo vzděláváno v jednotlivých krajích ČR. Je zajímavé, že nejvíce dětí se zdravotním postižením nebylo v největším kraji ČR z hlediska celkového počtu dětí v základním školství – ve Středočeském kraji – ale v kraji Moravskoslezském.

Podíl krajů ČR na celkovém počtu dětí s nějakým druhem zdravotního postižení

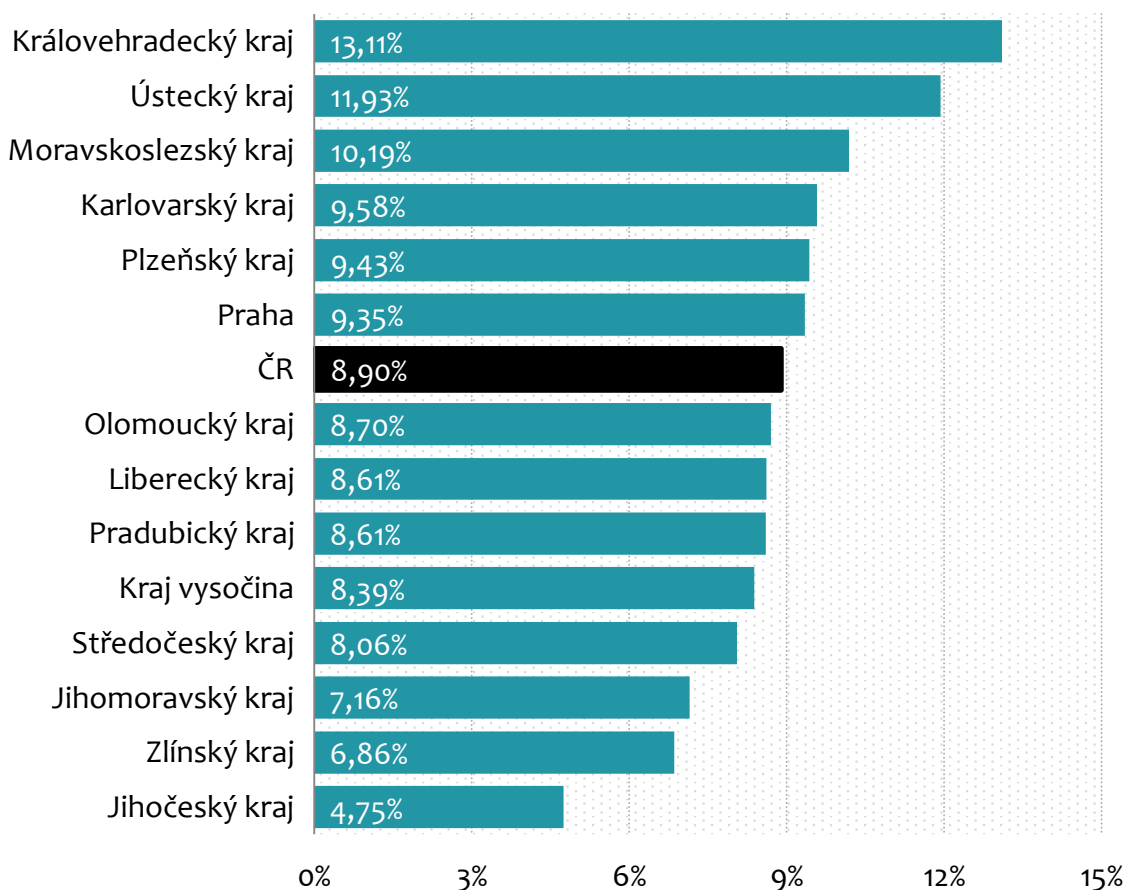
Významný je i podíl dětí se zdravotním postižením na celkovém počtu dětí v základním školství v krajích. V základním školství v ČR je celkem vzděláváno 827 654 dětí v následujících počtech v jednotlivých krajích:

Celkový počet dětí v základním školství v krajích ČR

Vzhledem k tomu, že výskyt zdravotního postižení by měl být ve všech krajích ČR obdobný, měl by být obdobný i podíl dětí se zdravotním postižením v základním školství v krajích. Jak je vidět z následujícího grafu, podíl dětí se zdravotním postižením se v řadě krajů shodně pohybuje okolo devíti procent, avšak existuje několik krajů, které z průměru významně vybočují. V Jihočeském kraji je skoro dvakrát nižší podíl dětí se zdravotním postižením než v základním školství v ČR a dokonce téměř třikrát nižší než v Královéhradeckém kraji, který naopak spolu s Ústeckým krajem vybočuje výrazně vyšším podílem dětí se zdravotním postižením, než je běžné v ostatních krajích ČR.

Podíl dětí se zdravotním postižením na celkovém počtu dětí v základním školství

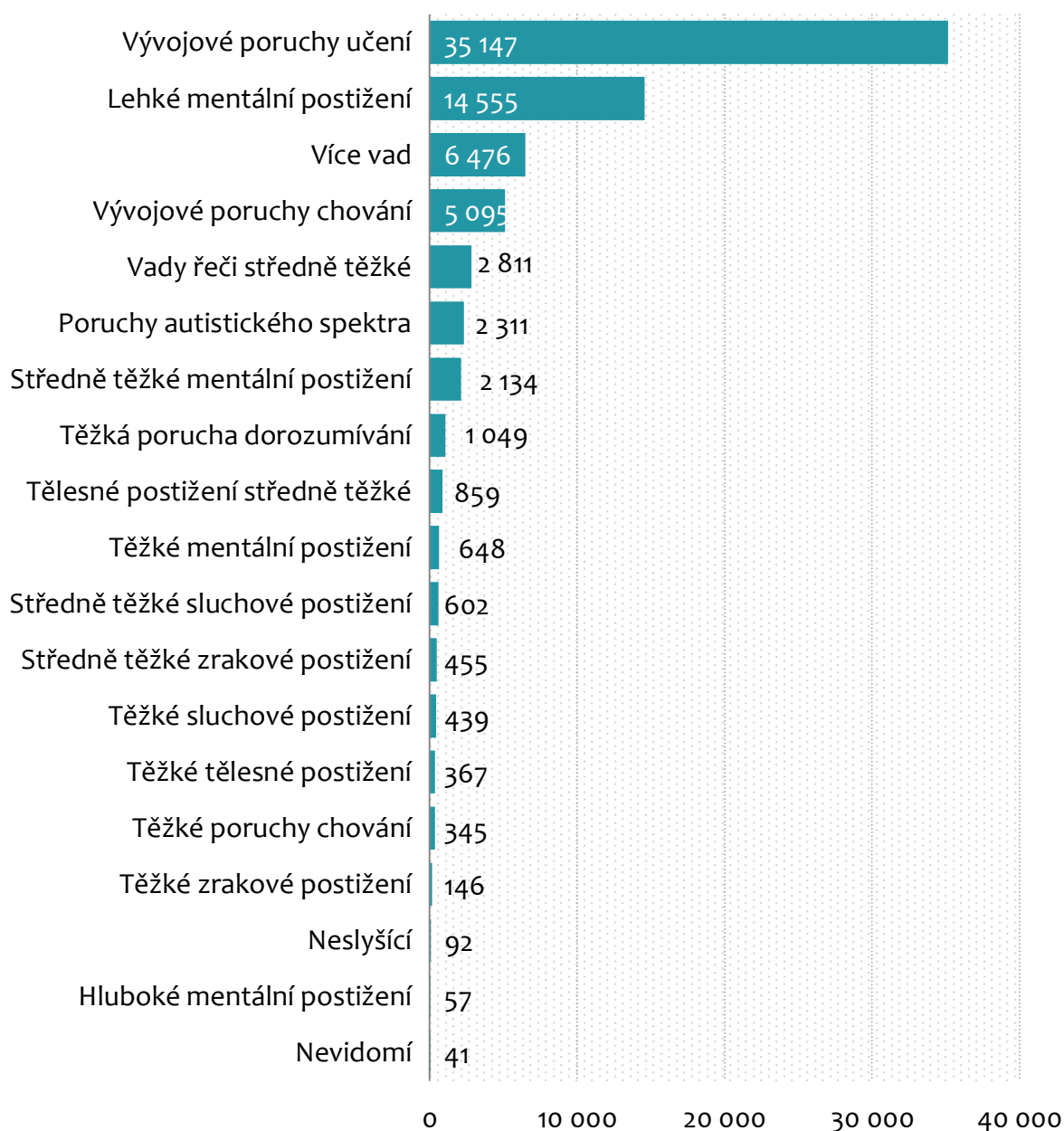
Zřejmě existují významné rozdíly v diagnostice zdravotního postižení školskými poradenskými zařízeními mezi jednotlivými kraji ČR. Vystávají pochybnosti o tom, do jaké míry je možné vycházet z oficiálních dat o počtech dětí se zdravotním postižením ze školské matriky. V některých krajích (např. v uvedeném Jihočeském, ale i Zlínském) jsou pravděpodobně skutečné počty dětí se zdravotním postižením vyšší, než uvádí školská matrika. V Královéhradeckém, Ústeckém a některých dalších krajích bude naopak skutečný počet dětí se ZP pravděpodobně nižší, než uvádí školská matrika.

Jak často jsou diagnostikovány jednotlivé druhy zdravotního postižení?

Níže uvádíme, jak často byly diagnostikovány jednotlivé druhy zdravotního postižení. Uvádíme počty dětí za celou ČR.

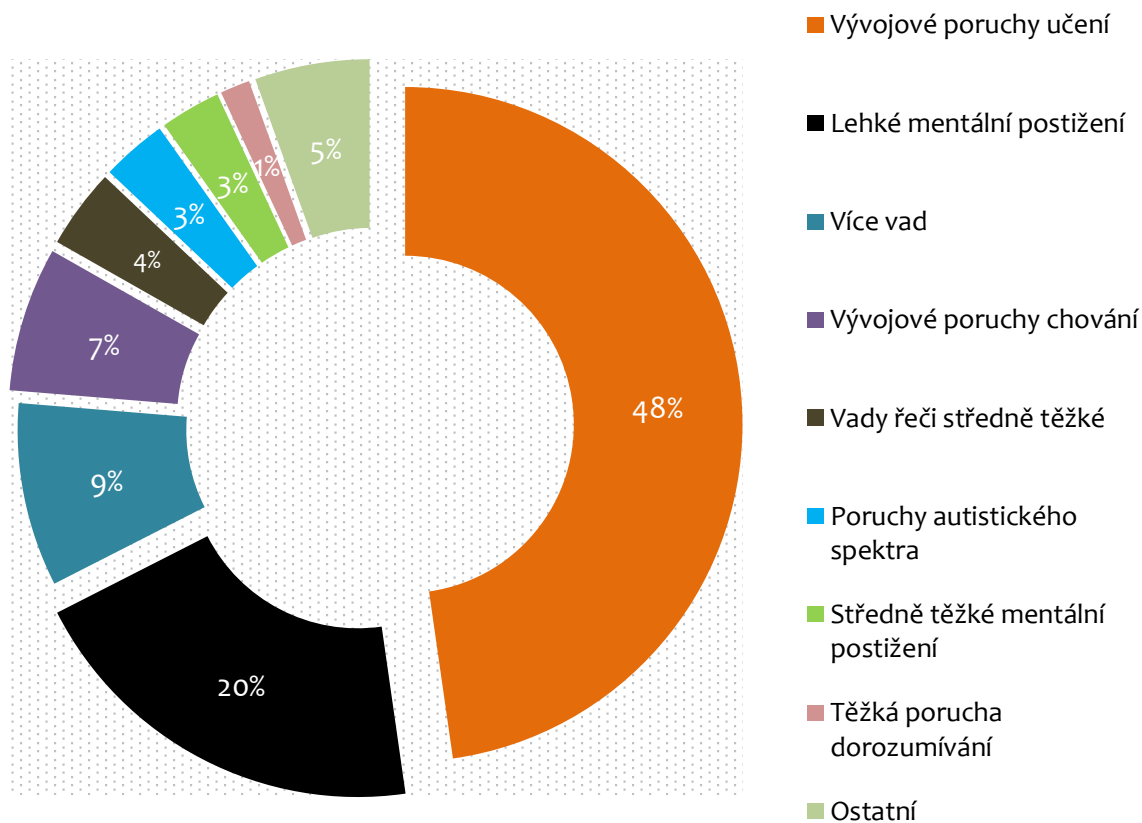
Zdaleka nejčastěji diagnostikovaným postižením byly vývojové poruchy učení, následované lehkým mentálním postižením, jak je vidět z následujícího grafu.

Počty dětí s jednotlivými druhy zdravotního postižení v základním školství v ČR

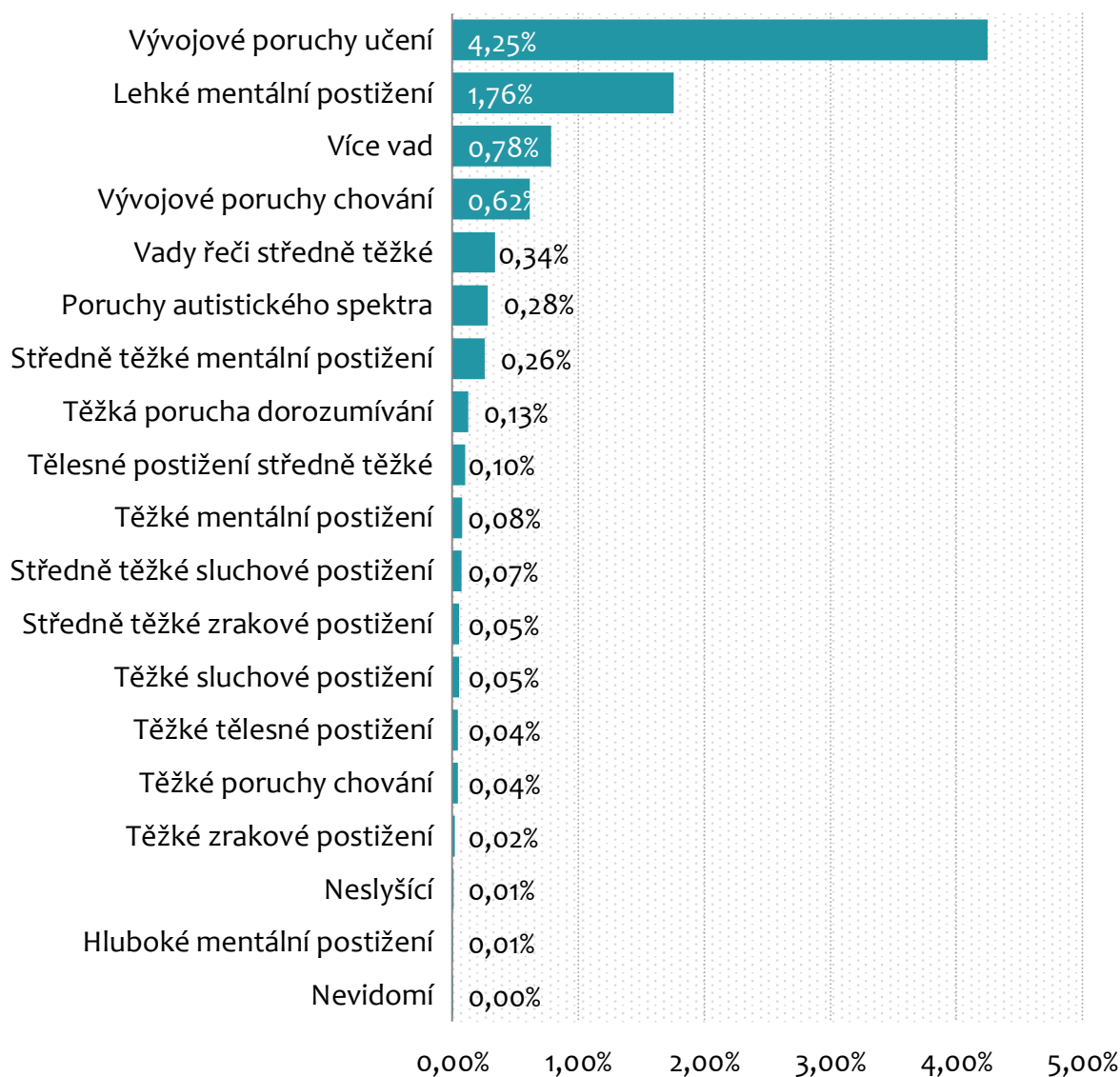
Jak je vidět z následujícího grafu zachycujícího podíl dětí s jednotlivými druhy zdravotního postižení na celkovém počtu 73 tisíc dětí se zdravotním postižením, děti s diagnózou vývojové poruchy učení a lehké mentální postižení představují téměř 70 procent ze všech dětí s nějakým druhem zdravotního postižení. Naopak děti s tělesným postižením a všemi druhy smyslového postižení tvoří pouze pět procent z celku dětí se zdravotním postižením (kategorie ostatní v grafu).

Podíl dětí s jednotlivým druhem diagnostikovaného postižení na celkovém počtu dětí s diagnostikovaným postižením

Pokud se podíváme na to, kolik procent ze všech dětí v základním školství v ČR tvoří děti se zdravotním postižením, zjistíme, že představují 8,9 % ze všech dětí v základním školství. Více než jedno dítě ze sta má diagnostikované vývojové poruchy učení nebo lehké mentální postižení. Ostatní druhy postižení má diagnostikováno méně než jedno dítě ze sta, jak je vidět z následujícího grafu.

Procentuální výskyt dětí s jednotlivými druhy zdravotního postižení v základním školství

1.1.2 Opatření uplatňovaná ve vzdělávání dětí se zdravotním postižením

V případě dětí se zdravotním postižením byla též provedena analýza toho, jaká opatření jsou uplatňována při jejich vzdělávání. Školská matrika eviduje přítomnost individuálního vzdělávacího plánu, zařazení do speciální třídy a výši normativně přidělených prostředků. Níže uvádíme počty dětí s jednotlivými druhy zdravotního postižení v každé z následujících šesti kombinací uplatňovaných opatření:

1. běžná třída, standardní financování, bez IVP
2. běžná třída, standardní financování, IVP
3. běžná třída, zvýšené financování
4. speciální třída, standardní financování
5. speciální třída, zvýšené financování
6. speciální třída, zvýšené financování - více vad

		Stávající opatření ve vzdělávání						Celkem
		<i>běžná třída, standardní financování, bez IVP</i>	<i>běžná třída, standardní financování , IVP</i>	<i>běžná třída, zvýšené financování</i>	<i>speciální třída, standardní financování</i>	<i>speciální třída, zvýšené financování</i>	<i>speciální třída, zvýšené financování - více vad</i>	
Zdravotní postižení	Vývojové poruchy učení	7486	2010	22114	1069	2468	0	35147
	Vývojové poruchy chování	851	333	3002	318	591	0	5095
	Těžké poruchy chování	21	4	181	6	133	0	345
	TP středně těžké	69	41	574	90	85	0	859
	Těžké TP	18	19	265	17	48	0	367
	Vady řeči středně těžké	173	96	1315	454	773	0	2811
	Těžká porucha dorozumívání	7	11	223	161	647	0	1049
	Středně těžké ZP	31	21	269	70	64	0	455
	Těžké ZP	4	6	95	12	29	0	146
	Nevidomí	1	1	19	7	13	0	41
	Středně těžké SP	47	20	322	121	92	0	602
	Těžké SP	12	14	175	57	181	0	439
	Neslyšící	1	1	13	39	38	0	92
	Lehké MP	108	114	1097	6260	6976	0	14555
	Středně těžké MP	5	5	78	876	1170	0	2134
	Těžké MP	0	0	2	244	402	0	648
	Hluboké MP	0	0	0	26	31	0	57
	Poruchy autistického spektra	47	72	1234	288	670	0	2311
	Více vad	0	0	767	0	0	5709	6476
Celkem	8881	2768	31745	10115	14411	5709	73629	

V následující tabulce uvádíme procentuální podíl dětí s jednotlivými druhy zdravotního postižení na celku dětí, v jejichž případě je uplatňována daná kombinace opatření. Například děti s diagnózou vývojové poruchy učení tvoří 84 procent z dětí, které jsou v běžné třídě se standardním financováním, bez IVP.

		Stávající opatření ve vzdělávání						Celkem
		<i>běžná třída, standardní financování, bez IVP</i>	<i>běžná třída, standardní financování, IVP</i>	<i>běžná třída, zvýšené financování</i>	<i>speciální třída, standardní financování</i>	<i>speciální třída, zvýšené financování</i>	<i>speciální třída, zvýšené financování - více vad</i>	
Zdravotní postižení	<i>Vývojové poruchy učení</i>	84,3%	72,6%	69,7%	10,6%	17,1%		47,7%
	<i>Vývojové poruchy chování</i>	9,6%	12,0%	9,5%	3,1%	4,1%		6,9%
	<i>Těžké poruchy chování</i>	0,2%	0,1%	0,6%	0,1%	0,9%		0,5%
	<i>Tělesné postižení středně těžké</i>	0,8%	1,5%	1,8%	0,9%	0,6%		1,2%
	<i>Těžké tělesné postižení</i>	0,2%	0,7%	0,8%	0,2%	0,3%		0,5%
	<i>Vady řeči středně těžké</i>	1,9%	3,5%	4,1%	4,5%	5,4%		3,8%
	<i>Těžká porucha dorozumívání</i>	0,1%	0,4%	0,7%	1,6%	4,5%		1,4%
	<i>Středně těžké ZP</i>	0,3%	0,8%	0,8%	0,7%	0,4%		0,6%
	<i>Těžké ZP</i>	0,0%	0,2%	0,3%	0,1%	0,2%		0,2%
	<i>Nevidomí</i>	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%		0,1%
	<i>Středně těžké SP</i>	0,5%	0,7%	1,0%	1,2%	,6%		0,8%
	<i>Těžké SP</i>	0,1%	0,5%	0,6%	0,6%	1,3%		0,6%
	<i>Neslyšící</i>	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,3%		0,1%
	<i>Lehké mentální postižení</i>	1,2%	4,1%	3,5%	61,9%	48,4%		19,8%
	<i>Středně těžké MP</i>	0,1%	0,2%	0,2%	8,7%	8,1%		2,9%
	<i>Těžké mentální postižení</i>			0,0%	2,4%	2,8%		0,9%
	<i>Hluboké mentální postižení</i>				0,3%	0,2%		0,1%
	<i>Poruchy autistického spektra</i>	0,5%	2,6%	3,9%	2,8%	4,6%		3,1%
	<i>Více vad</i>			2,4%			100,0%	8,8%
	Celkem		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

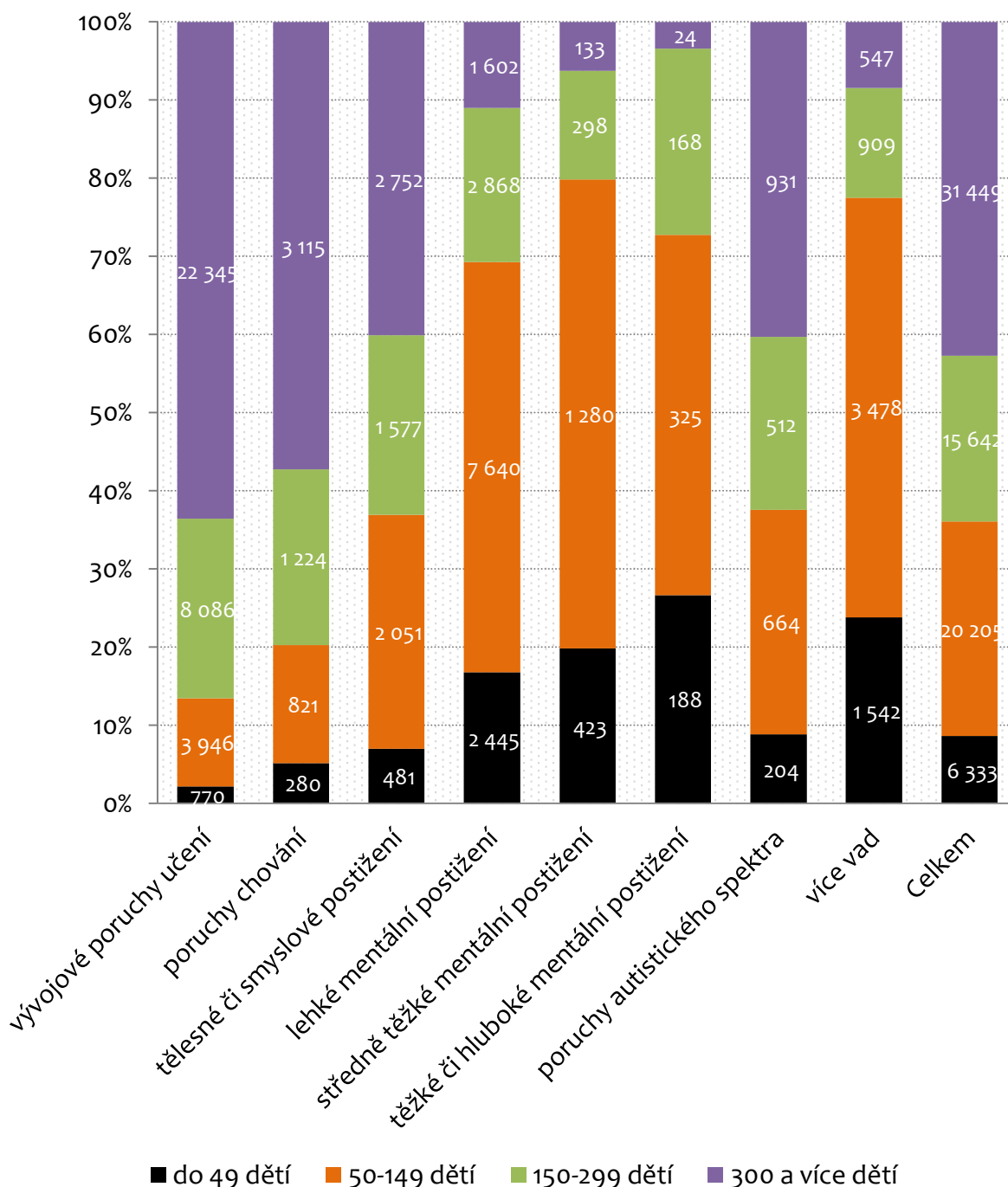
V následující tabulce uvádíme, u kolika procent dětí s určitým druhem zdravotního postižení je uplatňována jaká kombinace opatření. Například u dětí s diagnózou vývojové poruchy učení je uplatňována kombinace běžná třída, standardní financování, bez IVP, bez IVP u 21 % z nich.

		Stávající opatření ve vzdělávání						Celkem
		<i>běžná třída, standardní financování, bez IVP</i>	<i>běžná třída, standardní financování, IVP</i>	<i>běžná třída, zvýšené financování</i>	<i>speciální třída, standardní financování</i>	<i>speciální třída, zvýšené financování</i>	<i>speciální třída, zvýšené financování - více vad</i>	
Zdravotní postižení	<i>Vývojové poruchy učení</i>	21,3%	5,7%	62,9%	3,0%	7,0%		100,0%
	<i>Vývojové poruchy chování</i>	16,7%	6,5%	58,9%	6,2%	11,6%		100,0%
	<i>Těžké poruchy chování</i>	6,1%	1,2%	52,5%	1,7%	38,6%		100,0%
	<i>Tělesné postižení středně těžké</i>	8,0%	4,8%	66,8%	10,5%	9,9%		100,0%
	<i>Těžké tělesné postižení</i>	4,9%	5,2%	72,2%	4,6%	13,1%		100,0%
	<i>Vady řeči středně těžké</i>	6,2%	3,4%	46,8%	16,2%	27,5%		100,0%
	<i>Těžká porucha dorozumívání</i>	,7%	1,0%	21,3%	15,3%	61,7%		100,0%
	<i>Středně těžké ZP</i>	6,8%	4,6%	59,1%	15,4%	14,1%		100,0%
	<i>Těžké ZP</i>	2,7%	4,1%	65,1%	8,2%	19,9%		100,0%
	<i>Nevidomí</i>	2,4%	2,4%	46,3%	17,1%	31,7%		100,0%
	<i>Středně těžké SP</i>	7,8%	3,3%	53,5%	20,1%	15,3%		100,0%
	<i>Těžké SP</i>	2,7%	3,2%	39,9%	13,0%	41,2%		100,0%
	<i>Neslyšící</i>	1,1%	1,1%	14,1%	42,4%	41,3%		100,0%
	<i>Lehké mentální postižení</i>	,7%	,8%	7,5%	43,0%	47,9%		100,0%
	<i>Středně těžké mentální postižení</i>	,2%	,2%	3,7%	41,0%	54,8%		100,0%
	<i>Těžké mentální postižení</i>			,3%	37,7%	62,0%		100,0%
	<i>Hluboké mentální postižení</i>				45,6%	54,4%		100,0%
	<i>Poruchy autistického spektra</i>	2,0%	3,1%	53,4%	12,5%	29,0%		100,0%
	<i>Více vad</i>			11,8%			88,2%	100,0%
Celkem		12,1%	3,8%	43,1%	13,7%	19,6%	7,8%	100,0%

1.1.3 Počty dětí se zdravotním postižením podle velikosti školy, ve které se vzdělávají

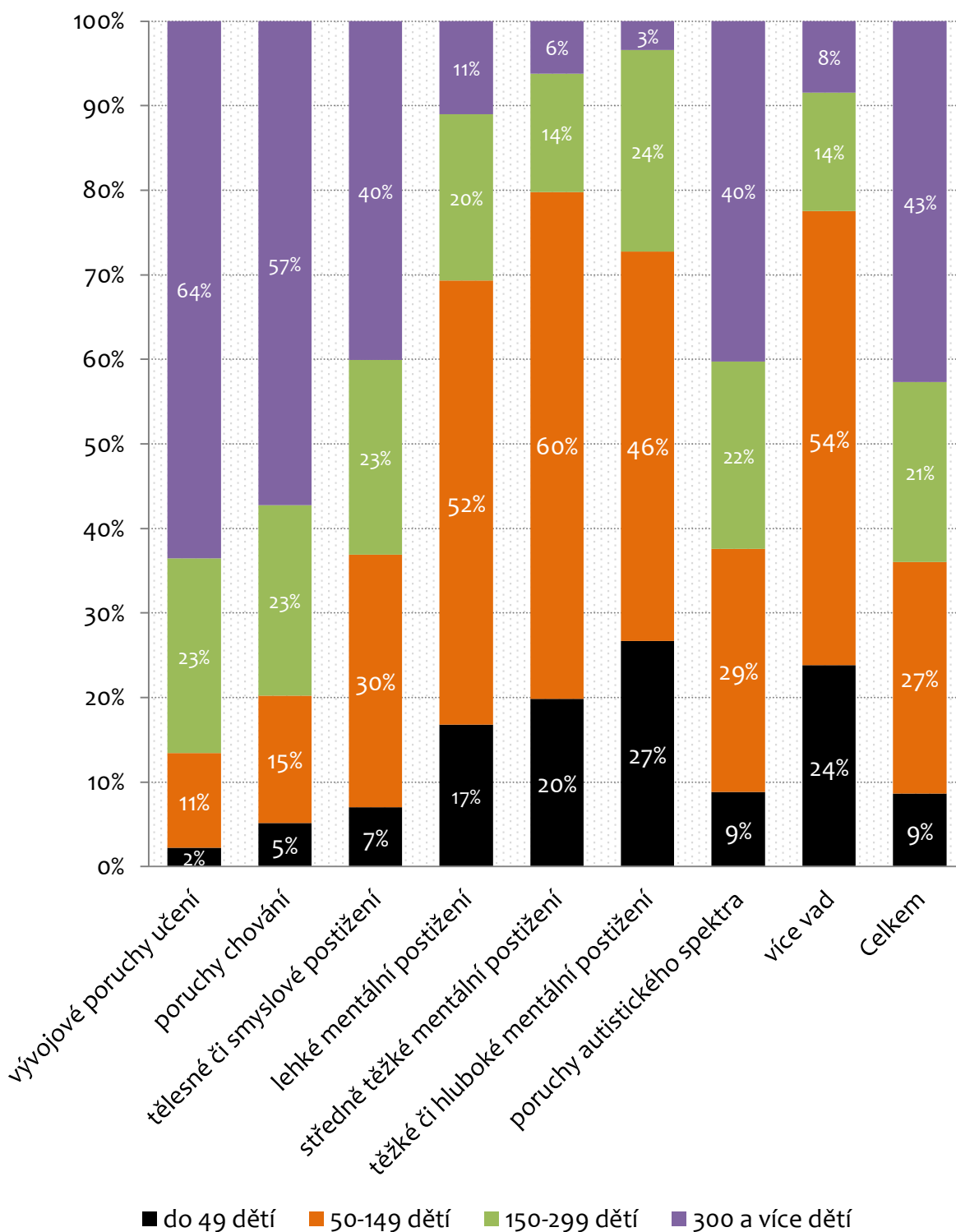
Dále byla provedena analýza toho, jak velké jsou školy, kde jsou vzdělávány děti se zdravotním postižením. Následující graf zachycuje, kolik dětí s jednotlivými druhy zdravotního postižení je vzděláváno ve školách s příslušným počtem žáků.

Jaká je velikost školy, kde se vzdělávají děti se zdravotním postižením?

Následující graf zachycuje, kolik procent dětí s jednotlivými druhy zdravotního postižení je vzděláváno ve školách s příslušným počtem žáků.

Jaká je velikost školy, kde se vzdělávají děti se zdravotním postižením?

Zjištění můžeme shrnout následovně:

Ve velkých školách s kapacitou nad 300 žáků se koncentrují zejména děti s vývojovými poruchami učení (cca 60% z počtu všech dětí se touto poruchou), vývojovými poruchami chování, tělesným či smyslovým postižením a děti s poruchami autistického spektra (cca 50% z celkového počtu dětí s touto poruchou).

V malých školách s kapacitou do 50 žáků se nejvíce vyskytují děti s těžkým či hlubokým mentálním postižením, se středně těžkým mentálním postižením a s více vadami (20 % z celkového počtu dětí s daným postižením).

Ve školách s kapacitou 50 až 149 žáků se nejvíce vyskytují děti se středně těžkým mentálním postižením (cca 60% z počtu všech dětí s tímto postižením), dále pak děti s lehkým mentálním postižením, více vadami a děti s těžkým či hlubokým mentálním postižením (zhruba 50% z počtu všech dětí s tímto postižením).

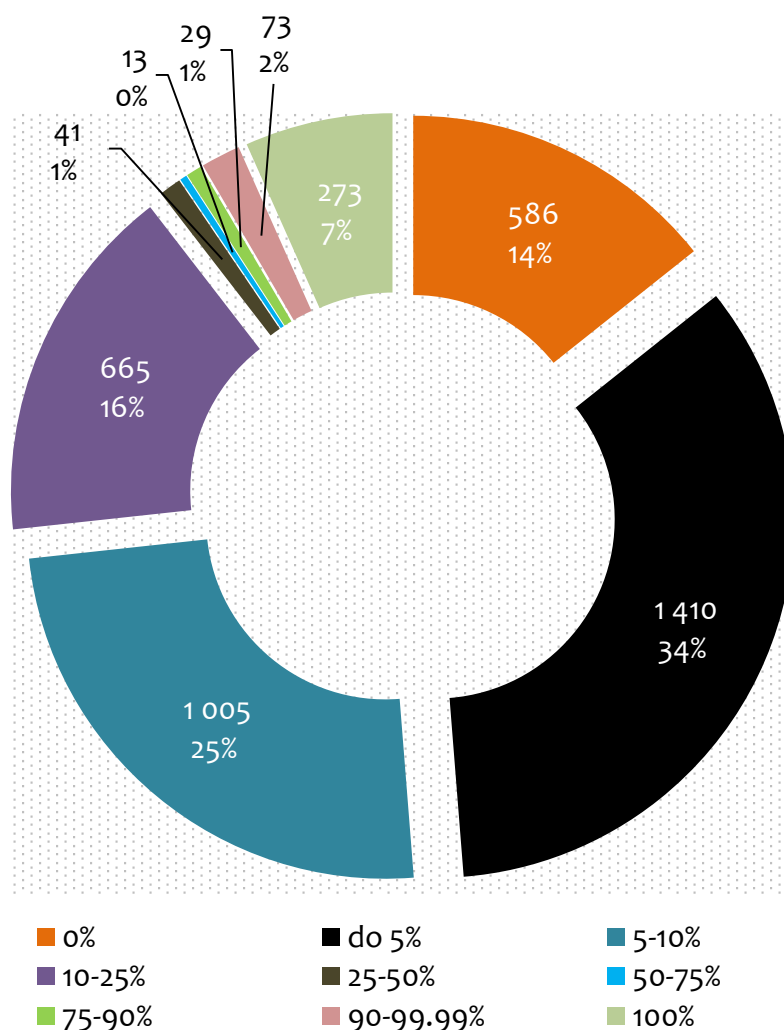
Ve školách s počtem žáků v rozmezí 150 - 299 jsou děti s jednotlivými druhy ZP zastoupeny rovnoměrně.

1.1.4 Počty škol podle procentuálního podílu dětí se zdravotním postižením

V neposlední řadě byla provedena i analýza toho, kolik ze základních škol v České republice spadá do jakého pásma z hlediska podílu dětí se zdravotním postižením na celkovém počtu žáků školy.

Jak je vidět z následujícího grafu, téměř 50% všech škol v ČR navštěvuje do 5 procent dětí se zdravotním postižením a téměř 75% všech škol navštěvuje do 10 procent dětí se zdravotním postižením. 7 % ze všech škol je specializováno pouze na děti se zdravotním postižením.

Počet škol v základním školství v ČR podle procentuálního podílu dětí se zdravotním postižením ve škole

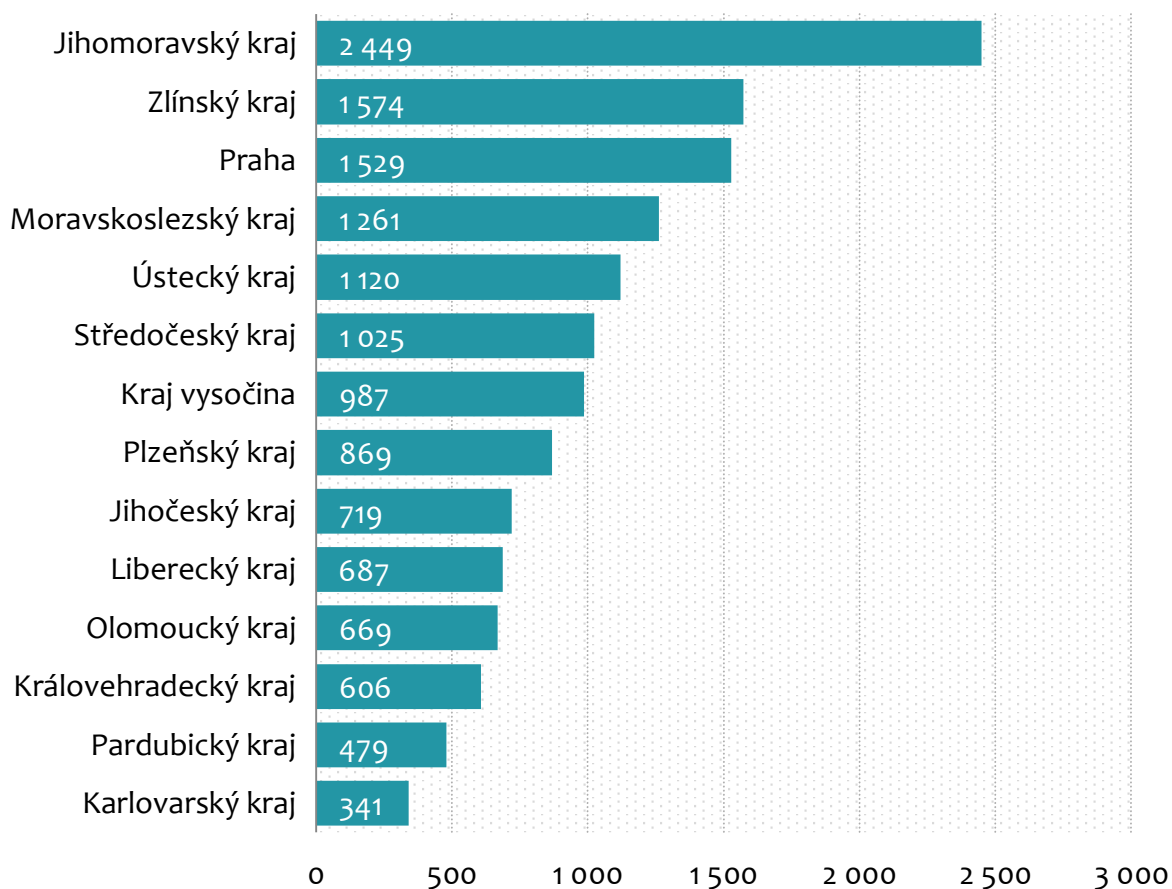

1.2 Počet dětí se zdravotním znevýhodněním

Kromě počtu dětí se zdravotním postižením školská matrika také eviduje počty dětí se zdravotním znevýhodněním (například v důsledku chronického onemocnění). V roce 2013 bylo ve školské matrice evidováno v základním školství celkem 14 315 dětí se zdravotním znevýhodněním. Z toho bylo identifikováno 6 880 dětí jako zdravotně znevýhodněných, aniž by byly zároveň evidovány jako zdravotně postižené, 7 435 dětí mělo zároveň diagnostikované zdravotní postižení a zdravotní znevýhodnění.

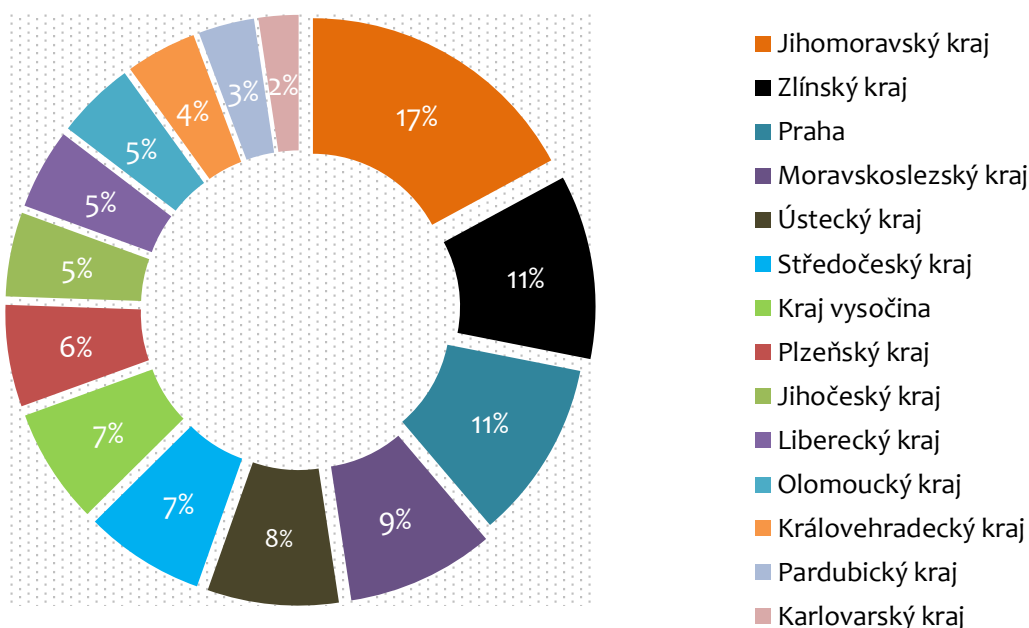
Počty dětí evidovaných jako zdravotně znevýhodněných (včetně dětí, které mají zároveň diagnostikované zdravotní postižení) v jednotlivých krajích ČR jsou vidět v následujícím grafu. Z grafu je zřejmé, že počty dětí se zdravotním znevýhodněním neodpovídají velikosti krajů. Například Zlínský kraj, kde byl druhý největší počet dětí se zdravotním znevýhodněním, je jedním z nejmenších krajů ČR z hlediska počtu dětí v základním školství.

Počet dětí se zdravotním znevýhodněním v základním školství v krajích ČR

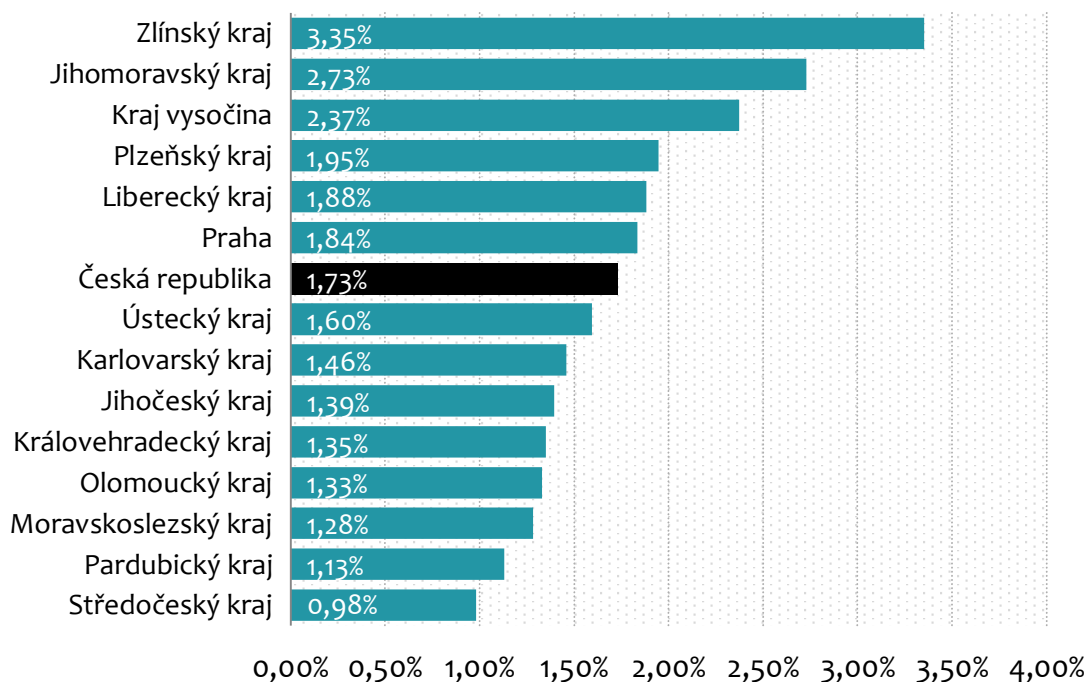
Následující graf zachycuje podíl jednotlivých krajů ČR na celkovém počtu dětí se zdravotním znevýhodněním v základním školství v ČR.

Podíl dětí se zdravotním znevýhodněním v krajích na celkovém počtu zdravotně znevýhodněných v základním školství v ČR

Mezi kraji ČR jsou velké rozdíly v podílu dětí se zdravotním znevýhodněním, jak je vidět z následujícího grafu.

Procentuální podíl dětí se zdravotním znevýhodněním na celkovém počtu dětí v základním školství v kraji

Ukazuje se, že ve Zlínském kraji bylo evidováno téměř dvakrát více dětí se zdravotním znevýhodněním, než je průměr v ČR, a třikrát více než v Pardubickém a Středočeském kraji. Od situace v jiných krajích se také výrazně odchyľují Jihomoravský kraj a kraj Vysočina.

Podíl dětí se zdravotním znevýhodněním v základním školství by měl být ve všech krajích ČR obdobný. Pokud bychom někde mohli očekávat vyšší výskyt zdravotního znevýhodnění, bylo by to v krajích se špatným životním prostředím a vyšší nemocností jako jsou Moravskoslezský a Ústecký kraj (výskyt zdravotního znevýhodnění v těchto krajích je podle školské matriky nižší než v jiných krajích s nižší nemocností).

Pokyny ke sběru dat v rámci školské matriky⁶ uvádějí:

„O evidenci zdravotního znevýhodnění rozhoduje ředitel školy na základě dokladu od lékaře nebo poradenského zařízení. Za zdravotní znevýhodnění se pro účely školského zákona považuje zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání. Jedná se tedy o méně závažná zdravotní omezení či potíže, která však i přesto vyžadují, aby byla ve vzdělávacím procesu daného dítěte, žáka nebo studenta zohledněna. Je ale nezbytné, aby se jednalo o omezení a potíže dlouhodobého charakteru vyžadující komplexnější zohlednění. ... zdravotní znevýhodnění může být např. astma, epilepsie, alergie, snížená imunita, cukrovka apod.“

Na základě výše uvedeného jsme se tedy rozhodli provést srovnání počtů dětí se zdravotním znevýhodněním vykázaných ve školské matrice s počty chronicky nemocných dětí, jak je evidují zdravotnické statistiky. Ne všechny chronicky nemocné děti jsou znevýhodněné ve vzdělávání, lze předpokládat, že počty zdravotně znevýhodněných dětí ve školství budou nižší než počty chronicky nemocných. Nicméně rozložení dětí se zdravotním znevýhodněním napříč kraji by mělo do jisté míry odpovídat chronické nemocnosti v krajích.

Ústav zdravotnických informací a statistiky uvádí ve své publikaci Činnost zdravotnických zařízení ve vybraných oborech léčebně preventivní péče 2012⁷ počty různých typů dispenzarizovaných⁸ onemocnění u dětí včetně výše uvedených onemocnění, které mohou být zdrojem zdravotního znevýhodnění ve vzdělávání, jako jsou např. astma, epilepsie, alergie, snížená imunita a cukrovka.

⁶ Aktuální informace pro jarní sběr dat ze školních matrik, podle stavu k 31. 3. 2015. [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: https://matrika.uiv.cz/matrikas/HELPY/ZmenyVeVerzi_MAT.pdf

⁷ ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY. Činnost zdravotnických zařízení ve vybraných oborech léčebně preventivní péče [online]. Praha: ÚZIS ČR, 2013 [cit. 2015-03-18]. ISBN 978-80-7472-063-5. Dostupné z: www.uzis.cz/system/files/cinzdrz2012.pdf, s. 36-37.

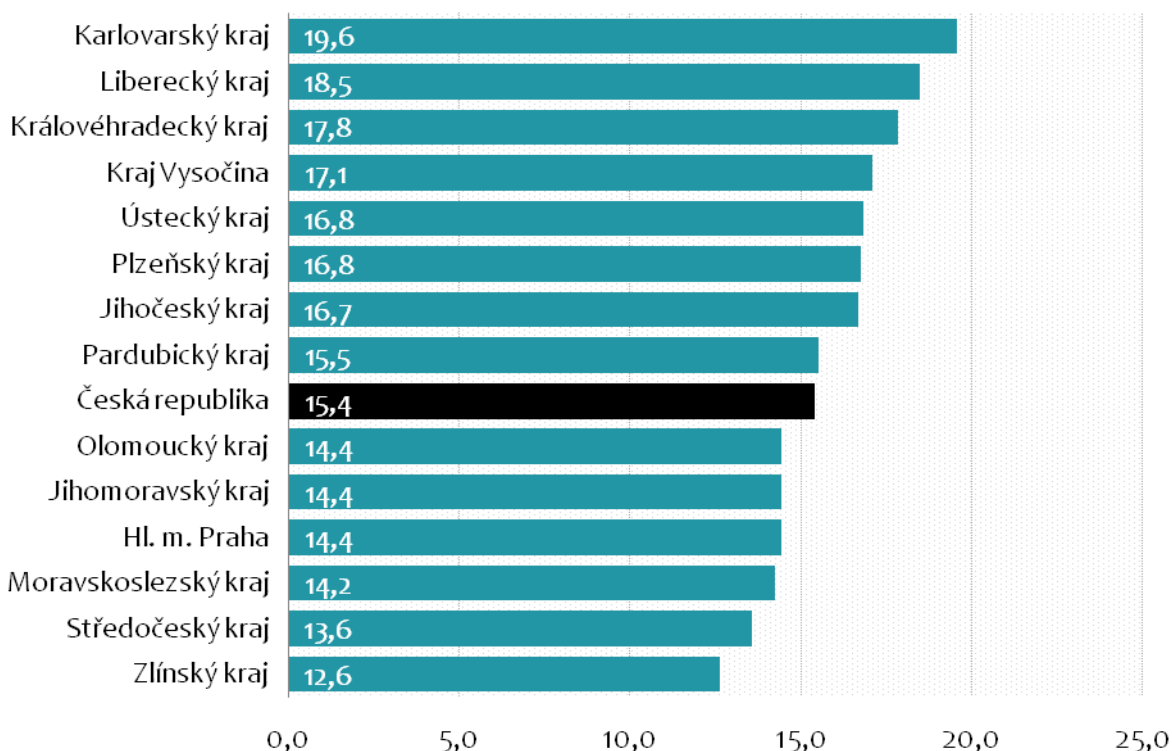
⁸ „Dispenzarizace je aktivní sledování zdravotního stavu pacienta ohroženého nebo trpícího onemocněním, které v době zařazování do dispenzární péče nevyžaduje poskytování akutní zdravotní péče, ale z předpokládaného vývoje nemoci lze důvodně předpokládat takovou změnu zdravotního stavu, jejíž včasné zachycení může mít zásadní význam pro další léčbu a vývoj onemocnění a včasné zjištění nepříznivého vývoje zdravotního stavu pacienta. Podle zákona pojištěnce zařazuje do dispenzarizace dle odborných kritérií jeho registrující lékař, který odpovídá za účelnost a koordinaci dispenzární péče. Pojištěnec může být dispenzarizován pro je dnu diagnózu pouze u jednoho ošetřujícího lékaře. Například těhotná žena je pro těhotenství dispenzarizována pouze u gynekologa.“ Zdroj: Co je to dispenzarizace?. *Ministerstvo zdravotnictví České republiky* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/co-je-to-dispenzarizace_3194_1295_1.html

Počty dispenzarizovaných výše uvedených onemocnění a dalších onemocnění, které mohou být zdrojem zdravotního znevýhodnění, jako jsou novotvary, byly následující:

	Počet dispenzarizovaných vybraných onemocnění u dětí (u pediatrů) na 100 registrovaných pacientů									
	Celkem	Novotvary	Nemoci krve a krevetvorných orgánů a některé poruchy týkající se mechanismu imunity	Poruchy týkající se mechanismu imunity	Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek	Diabetes mellitus	Obezita, hyperaliménace a její následky	Epilepsie	Nemoci oběhové soustavy	Astma
Hl. m. Praha	14,41	0,17	1,88	2,61	2,61	0,13	1,82	0,39	0,7	4,1
Středočeský kraj	13,55	0,24	1,22	2,75	2,75	0,13	1,75	0,46	0,84	3,41
Jihočeský kraj	16,66	0,23	1,6	3,33	3,33	0,12	2,4	0,6	0,57	4,48
Plzeňský kraj	16,75	0,16	1,76	3,52	3,52	0,15	2,3	0,54	0,84	3,96
Karlovarský kraj	19,56	0,22	1,62	4,03	4,03	0,13	2,85	0,6	0,52	5,56
Ústecký kraj	16,8	0,2	1,59	3,31	3,31	0,12	2,27	0,66	1,37	3,97
Liberecký kraj	18,45	0,13	1,03	4,11	4,11	0,12	2,43	0,59	0,88	5,05
Královéhradecký kraj	17,84	0,16	0,88	3,53	3,53	0,15	2,44	0,62	0,66	5,87
Pardubický kraj	15,52	0,16	0,58	3,37	3,37	0,13	2,11	0,57	0,72	4,51
Kraj Vysočina	17,08	0,29	1,43	3,15	3,15	0,15	2,26	0,51	0,72	5,42
Jihomoravský kraj	14,42	0,18	1,74	2,84	2,84	0,15	1,85	0,57	0,74	3,51
Olomoucký kraj	14,43	0,17	1,05	2,62	2,62	0,16	1,78	0,55	0,47	5,01
Zlínský kraj	12,62	0,22	1,05	2,66	2,66	0,14	1,62	0,55	0,88	2,84
Moravskoslezský kraj	14,22	0,12	0,88	2,63	2,63	0,13	1,85	0,54	0,74	4,7
Česká republika	15,35	0,19	1,34	3,03	3,03	0,13	2,03	0,54	0,78	4,28

Počty dispenzarizovaných onemocnění na 100 dětí do 15 let věku v jednotlivých krajích jsou uvedeny v následujícím grafu.

Počet dispenzarizovaných vybraných chronických onemocnění na 100 dětí do 15 let (ÚZIS 2012)

Jak je vidět z grafu, mezi kraji nejsou zdaleka takové rozdíly jako v podílech dětí se zdravotním znevýhodněním evidovaných ve školské matrice. Velká část krajů se pohybuje kolem národního průměru. Je zřejmé, že výše popsané velmi výrazné rozdíly v počtech dětí se zdravotním znevýhodněním s vysokou pravděpodobností nevycházejí z rozdílů v nemocnosti mezi kraji, ale spíše z odlišné praxe v identifikaci zdravotního znevýhodnění školskými poradenskými zařízeními v krajích.

Provedli jsme i testování souvislosti mezi podílem dětí se zdravotním znevýhodněním a podílem dispenzarizovaných chronických onemocnění metodou lineární regrese. Ukázalo se, že mezi uvedenými podíly není vůbec žádná statistická souvislost (koeficient determinace byl 0,057). Podíl dětí vykázaných jako zdravotně znevýhodněných byl dokonce vyšší v některých krajích s nižším podílem dispenzarizovaných onemocnění (Zlínský kraj). Vztah uvedených proměnných je zachycen v následujícím grafu.

Procentuální podíl dětí se zdravotním znevýhodněním evidovaných ve školské matrice ve vztahu k počtu vybraných dispenzarizovaných onemocnění u dětí v krajích ČR

Počet dispenzarizovaných vybraných onemocnění u dětí do 15 let (u pediatriů) na 100 registrovaných pacientů (děti)

Můžeme tedy shrnout, že provedená analýza dat o zdravotním znevýhodnění ze školské matriky a srovnání s dostupnými daty o chronické nemocnosti naznačuje, že mezi krají ČR existují výrazné rozdíly v postupech identifikace zdravotního znevýhodnění. Z počtů zdravotně znevýhodněných dětí, jak jsou uváděny ve školské matrice, tedy rozhodně nelze vycházet jako z věrohodného zdroje informací o tom, jaké jsou skutečné počty dětí se zdravotním znevýhodněním v základním školství v ČR.

2 Děti se sociálním znevýhodněním

V případě dětí se sociálním znevýhodněním je situace, pokud jde o data, výrazně složitější než u dětí se zdravotním postižením, jejichž počty eviduje školská matrika. Počty dětí se sociálním znevýhodněním sice školská matrika také eviduje, z těchto dat nicméně není možné vycházet jako ze spolehlivého údaje o počtu dětí se sociálním znevýhodněním v základním školství, jak bude zřejmé z analýz provedených níže.

Avšak alespoň přibližnou představu o počtech různým způsobem sociálně znevýhodněných dětí v základním školství lze získat z jiných zdrojů statistických dat.

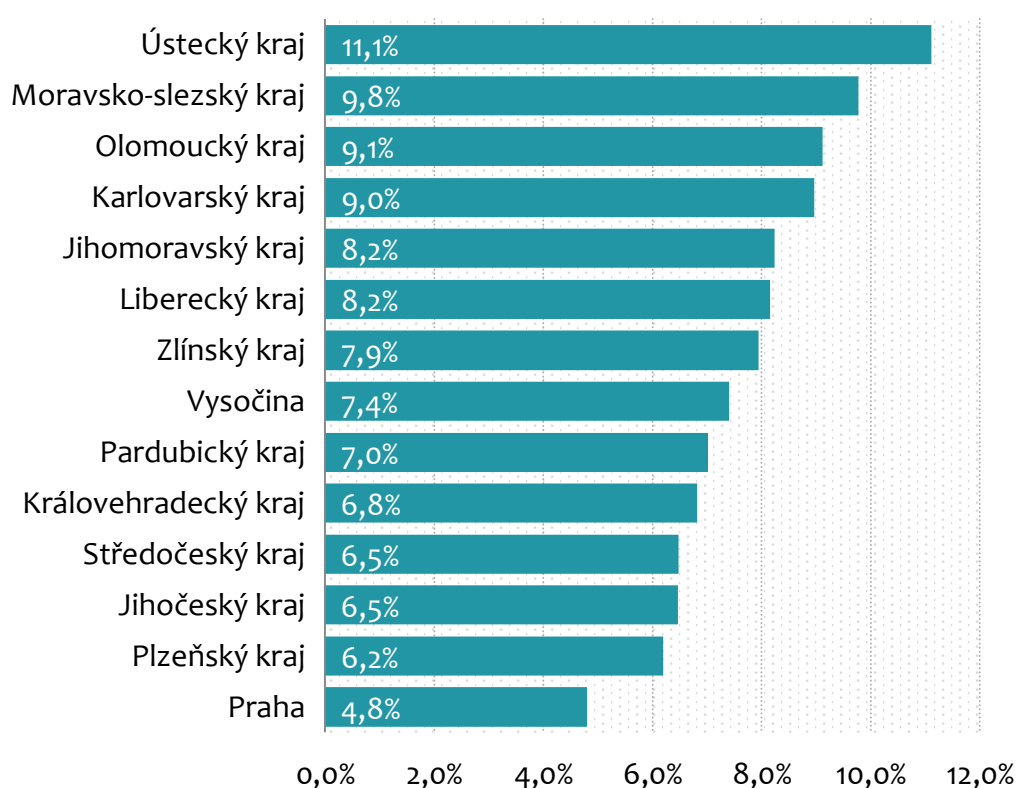
1. nejprve uvádíme informace o nezaměstnanosti, počtech příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi a počtech obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách, aby čtenář získal informaci o sociální potřebnosti jednotlivých krajů ČR (pokud se dále v textu odkazujeme na sociální potřebnost či zranitelnost krajů, máme tím na mysli právě toto);
2. dále uvádíme
 - počty traumatizovaných a zanedbávaných dětí v systému sociálně-právní ochrany dětí, jak je uvádějí výkazy o výkonu sociálně-právní ochrany dětí;
 - odhad počtu socioekonomicky znevýhodněných dětí na základě údajů o výplatách dávek pomoci v hmotné nouzi a dalších šetření;
 - odhad počtu socio-kulturně znevýhodněných dětí na základě dat ze školské matriky o státním občanství dětí;

2.1 Kraje ČR z hlediska sociální potřeby

2.1.1 Nezaměstnanost

Vzhledem k společenským i individuálním dopadům nezaměstnanosti⁹ představuje podíl nezaměstnaných osob v krajích významný indikátor sociální potřeby krajů. Jak je vidět z následujícího grafu, který vychází z dat Úřadu práce¹⁰, nejvyšší podíl nezaměstnaných osob byl v Ústeckém kraji, následovali kraje Moravskoslezský a Olomoucký a Karlovarský.

Průměrný podíl nezaměstnaných osob v krajích v roce 2013

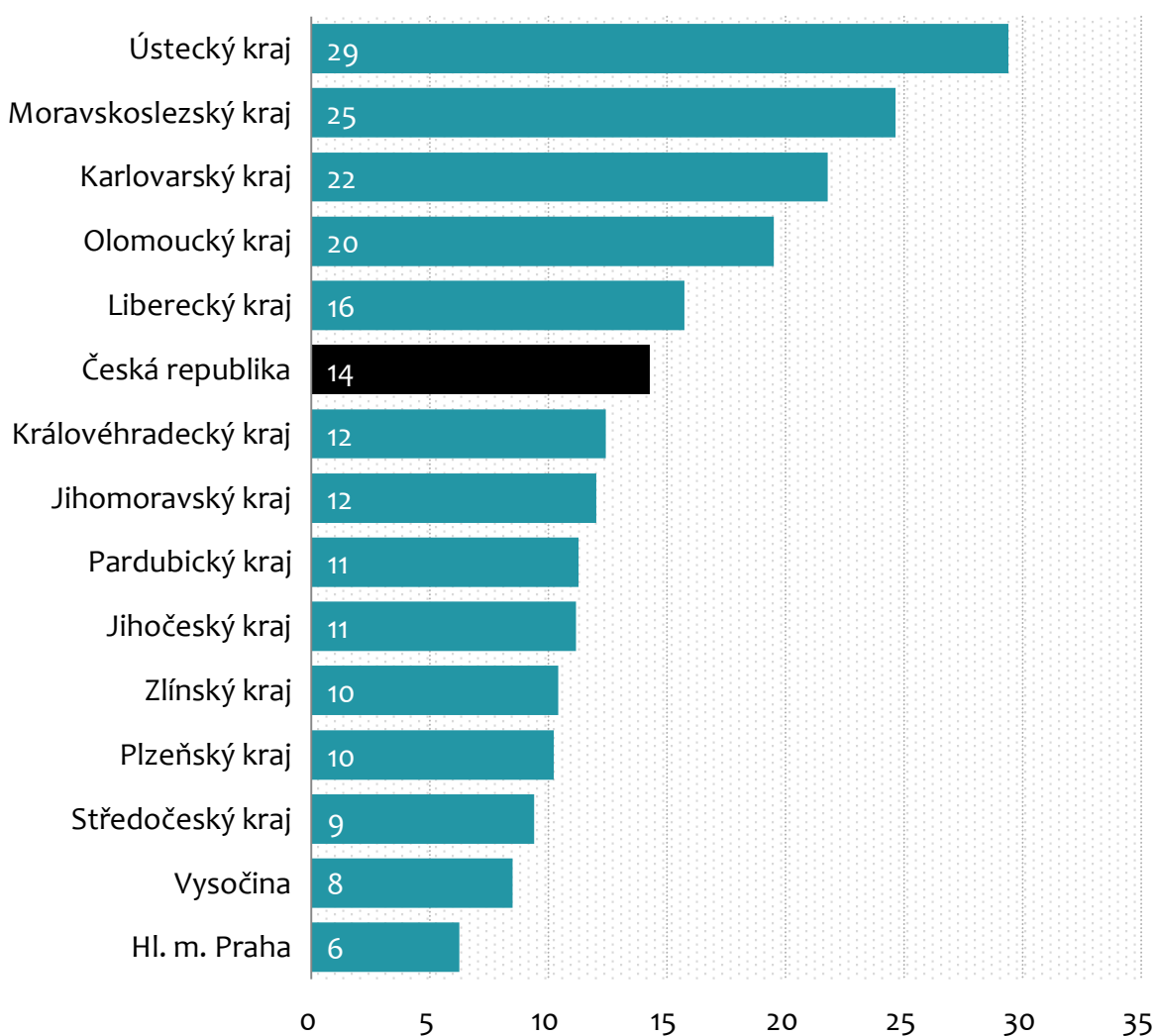
⁹ Viz MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2.dopl.vyd. Praha: Slon - sociologické nakladatelství, 1998, 172 s. ISBN 80-85850-60-5.

¹⁰ PODÍL NEZAMĚSTNANÝCH OSOB OD ROKU 2005. *Integrovaný portál MPSV* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady/podil_nezamestnanych_osob_od_roku_2005.xlsx

2.1.2 Příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi

Počty příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi na základě dat MPSV¹¹, konkrétně příspěvku na živobytí, v jednotlivých krajích ČR v přepočtu na tisíc obyvatel kraje, kopírovaly podíly nezaměstnaných osob. Nejvíce příjemců bylo opět v Ústeckém kraji, následovaném Moravskoslezským, Karlovarským a Olomouckým krajem.

Ročně vyplacených dávek příspěvku na živobytí na 1 000 obyvatel kraje

¹¹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2013*. Praha, 2014. ISBN 978-80-7421-075-4.

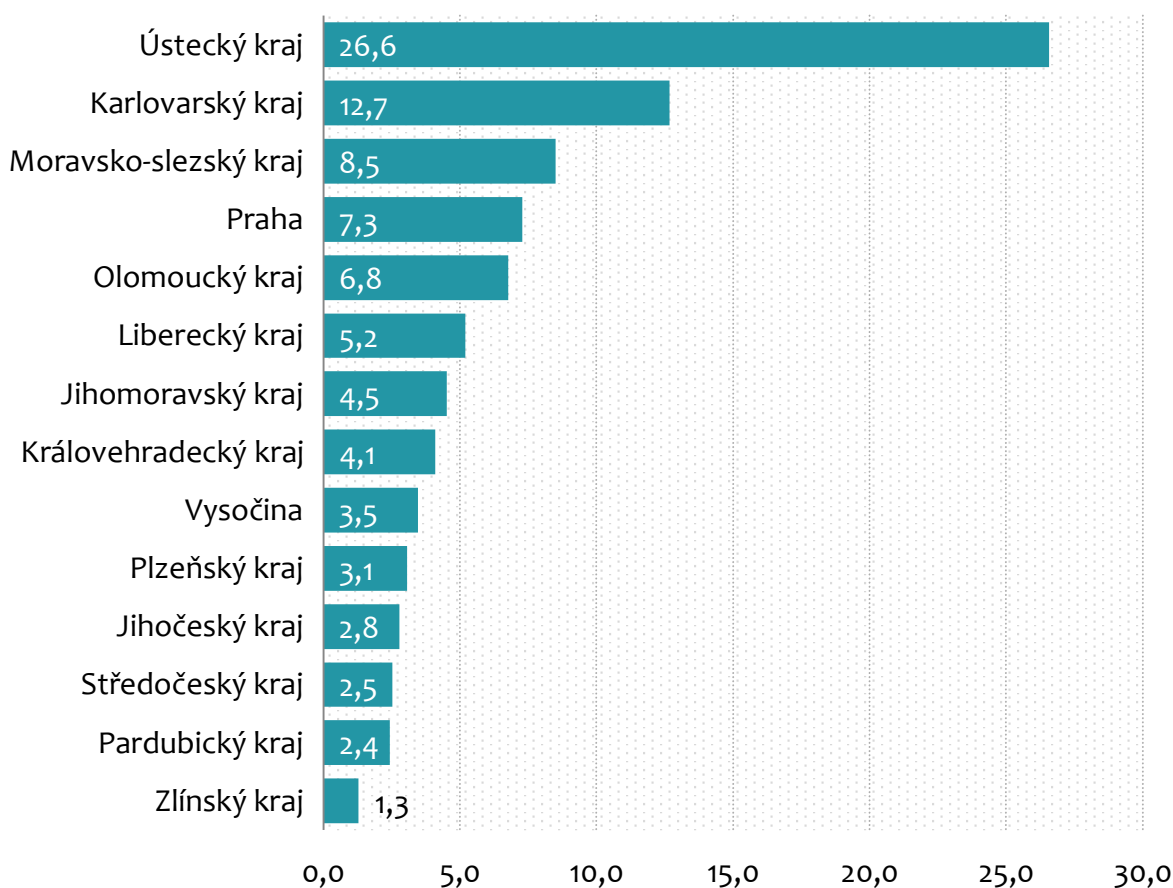
Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19296/MPSV_rocenka2013_061114.pdf

2.1.3 Sociální vyloučení

Konečně uvádíme počty obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách. Výsledky analýzy sociálně vyloučených lokalit probíhající od počátku roku 2014 nebyly v době zpracování analýzy k dispozici. Proto byly použity výsledky analýzy sociálně vyloučených lokalit provedené v roce 2006.¹² V následujícím grafu jsou uvedeny počty obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách v přepočtu na tisíc obyvatel kraje (na základě výpočtů autorského týmu).

Jak je vidět z grafu, relativní podíl osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách je zdaleka nejvyšší v Ústeckém kraji – je několikanásobně vyšší než v jiných krajích.

Odhad počtu obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách na tisíc obyvatel kraje (GAC 2006)

¹² MAPA SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH NEBO SOCIÁLNĚM VYLOUČENÍM OHROŽENÝCH ROMSKÝCH LOKALIT V ČR. GAC pro MPSV [online]. [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/mapa/index-2.html>

2.1.4 Sociální potřebnost krajů – shrnutí

Výše prezentovaná dostupná data o nezaměstnanosti, počtech příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi a sociálním vyloučení můžeme shrnout tak, že sociálně nejpotřebnějším krajem je Ústecký kraj, a to poměrně výrazně více než všechny ostatní kraje v ČR. Dalšími sociálně potřebnými kraji jsou Moravskoslezský, Olomoucký a Karlovarský kraj.

2.2 Děti se sociálním znevýhodněním v systému sociálně-právní ochrany dětí – děti traumatizované a vážně zanedbávané

Jednou z možností, jak získat představu o počtech dětí sociálně znevýhodněných v důsledku traumatizace či vážného zanedbávání je vyjít z *Výkazů o výkonu sociálně-právní ochrany dětí*. Všechny orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) každoročně předávají ministerstvu práce a sociálních věcí údaje o počtech týraných a zanedbávaných dětí v evidenci OSPOD, o případech domácího násilí a o počtech dětí odebraných z rodiny a umístěných do náhradní péče. Níže shrnujeme výsledky analýzy výkazů o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2013, která nám umožňuje získat alespoň přibližnou představu o tom, jak velká je skupina dětí sociálně znevýhodněných v důsledku sociálně patologických jevů v rodině.

Je však třeba zdůraznit, že v případě prakticky všech z výše uvedených jevů – ať už se jedná o týrání, zanedbávání či domácí násilí – identifikují státní orgány jenom zlomek z celkového počtu případů. Níže uvedená čísla tedy představují jen pomyslnou špičku ledovce – děti, jejichž práva byla nejflagrantněji porušována a potřeby nenaplňovány.

Děti v systému sociálně-právní ochrany dětí jsme rozdělili do dvou skupin – děti traumatizované a dětí vážně zanedbávané, protože potřeby každé z těchto dvou skupin dětí jsou odlišné a i podpůrná opatření uplatňovaná v případě jejich vzdělávání budou odlišná. V případě zanedbávaných dětí lze předpokládat potřeby vyžadující opatření zaměřená na materiální podporu vzdělávání (pomůcky, potřebné vybavení), nácvik rodičovských dovedností či doučování; v případě traumatizovaných dětí, například dětí umístěných v pěstounské péči, které pravděpodobně zažily zneužívání či týrání, lze předpokládat spíše podporu zaměřenou na začlenění do kolektivu, psychologickou intervenci a další.

2.2.1 Děti traumatizované v důsledku týrání, domácího násilí, či odebrání z rodiny

Odhad počtu traumatizovaných dětí v základním školství byl proveden na základě součtu:

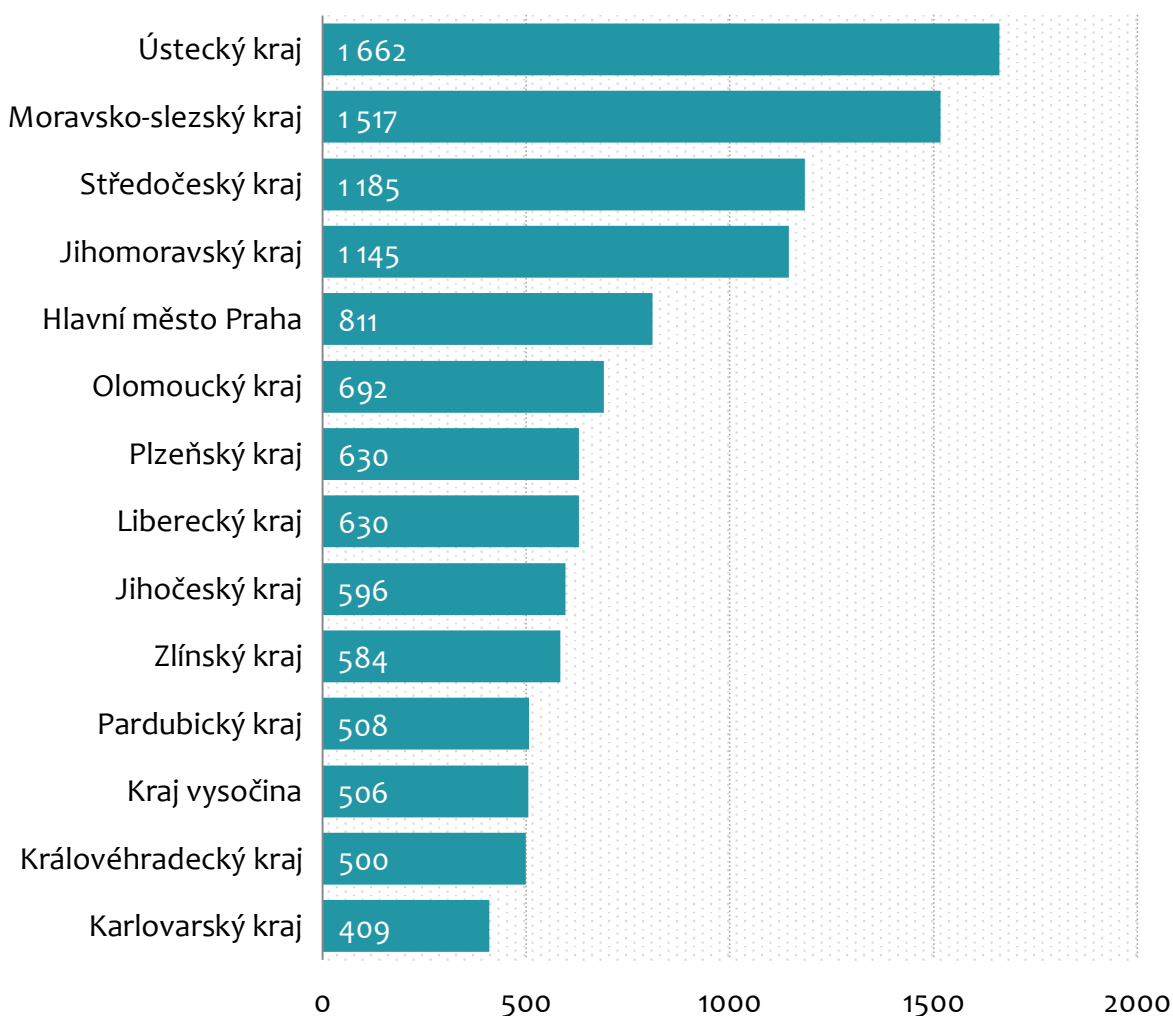
1. počtu dětí, které zažily tělesné týrání, psychické týrání nebo sexuální zneužívání ve věku 6 až 15 let podle výkazů o výkonu sociálně-právní ochrany dětí;
2. odhadu počtu dětí navštěvujících základní školu v rodinách, v nichž došlo podle výkazů OSPOD k domácímu násilí (předpokládáme 1,5 dítěte v rodině, 60% z dětí v rodině navštěvuje základní školu);

- počtu dětí umístěných mimo svou rodinu v pěstounské péči (odhad podílu dětí v pěstounské péči navštěvující ZŠ), v dětském domově nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Vzhledem k tomu, že některá z čísel, na jejichž základě byl vypočítán celkový počet traumatizovaných dětí, jsou odhady, nelze považovat níže uvedené počty traumatizovaných dětí za zcela přesné. Odchylna od skutečnosti by nicméně neměla být výrazná.

Odhadujeme, že celkem je v základním školství v ČR více než 11 374 traumatizovaných dětí. Počty dětí v jednotlivých krajích jsou zachyceny v následujícím grafu.

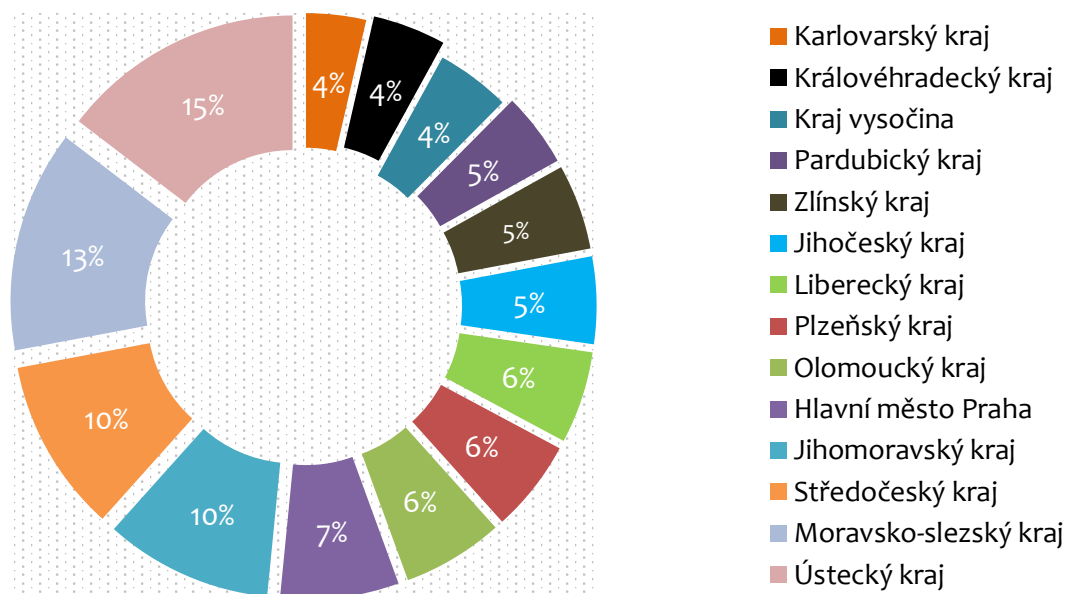
Odhad počtu traumatizovaných dětí v důsledku týrání, domácího násilí, či odebrání z rodiny v základním školství v krajích ČR

Pokud jde o počty traumatizovaných dětí, ukazuje se, že počty traumatizovaných dětí odpovídají výskytu sociálních problémů v krajích ČR – Ústecký a Moravskoslezský kraj jsou na prvních místech.

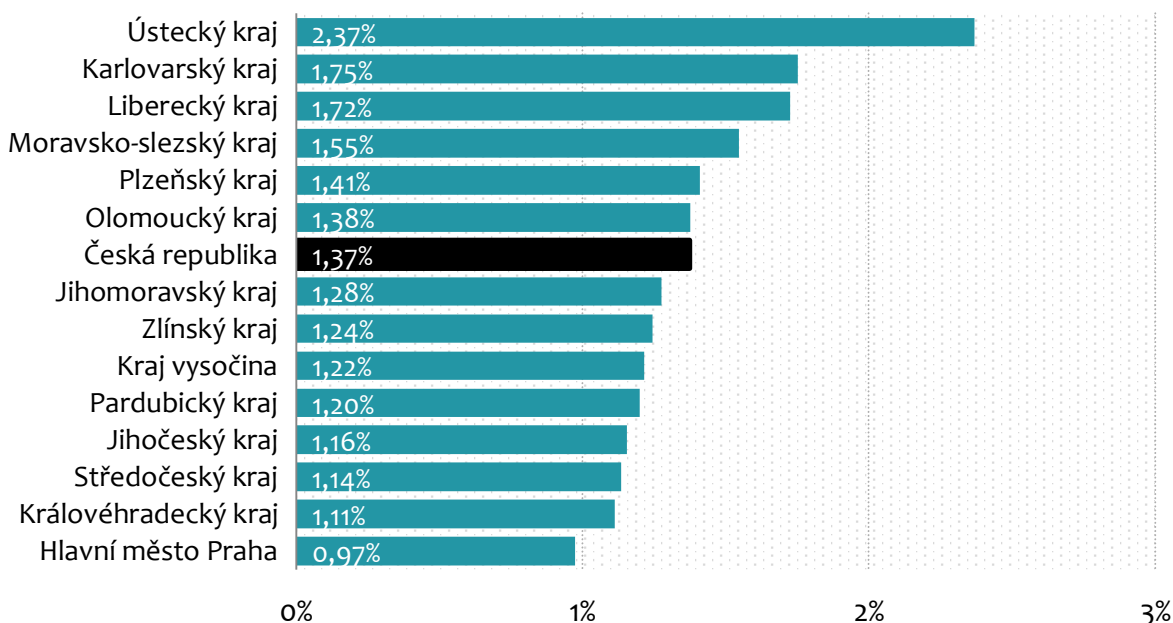
Podíl jednotlivých krajů ČR na celkovém počtu traumatizovaných dětí je vidět na následujícím grafu. Ve čtyřech krajích s nejvyšším počtem traumatizovaných dětí je téměř polovina z celkového odhadovaného počtu traumatizovaných dětí v základním školství v ČR.

Odhad podílu jednotlivých krajů na celkovém počtu traumatizovaných dětí v základním školství v ČR

Následující graf zachycuje, kolik procent traumatizovaných dětí je podle našich odhadů v základním školství v krajích ČR.

Odhad procentuálního podílu traumatizovaných dětí na celkovém počtu dětí v základním školství v krajích ČR

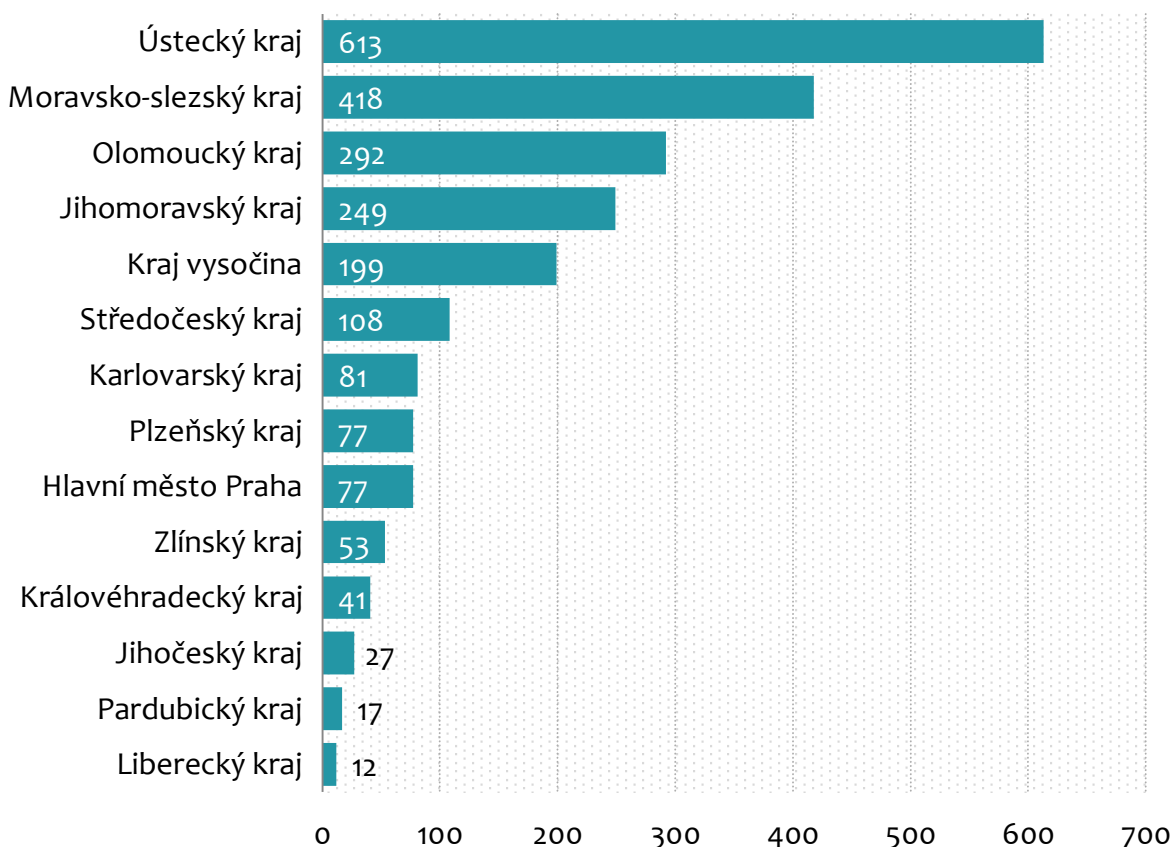

Na předních místech jsou Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj. Ukazuje se, že náš odhad počtu traumatizovaných dětí výrazně lépe odpovídá výskytu sociálních problémů a sociálně patologických jevů v krajích ČR než počty dětí se sociálním znevýhodněním evidovaných v rámci školské matriky.

2.2.2 Děti vážně zanedbávané

Ve výkazech o výkonu sociálně-právní ochrany dětí (SPOD) jsou dále evidovány počty zanedbávaných dětí. Ve věku 6 až 15 let - tedy v průběhu navštěvování základní školy - bylo v roce 2013 evidováno OSPOD pouze 2 264 zanedbávaných dětí v celé ČR. Vzhledem k tomu, jak nízké toto číslo je, je zřejmé, že se skutečně jedná pouze o „špičku ledovce“ – děti, v jejichž případech došlo k tomu nejzávažnějšímu zanedbávání. Níže uváděné počty zanedbávaných dětí v krajích ČR lze tedy chápat jako údaj o tom, kolik bylo státními institucemi identifikováno nejtěžších případů zanedbávání, o skutečném počtu zanedbávaných dětí nám však nemůže poskytnout věrohodnou informaci

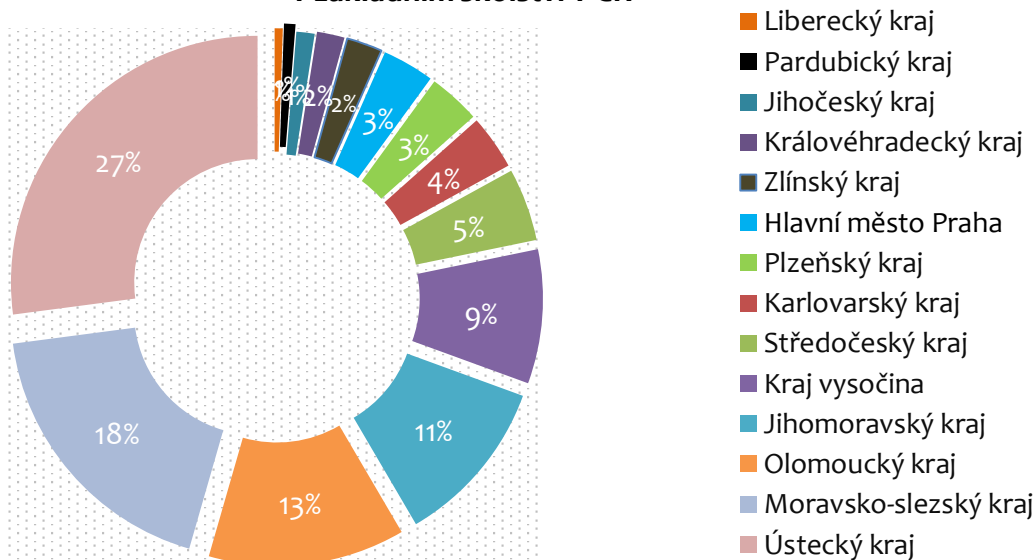
Odhad počtu dětí vážně zanedbávaných podle OSPOD v základním školství v krajích ČR

Jak je vidět z grafu, vážně zanedbávané děti identifikované OSPOD se vyskytují zejména v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. V některých krajích je pracovníky OSPOD vykázán minimální počet dětí jako zanedbávaných.

Následující graf zachycuje podíl jednotlivých krajů na celkovém počtu vykázaných zanedbávaných dětí v ČR.

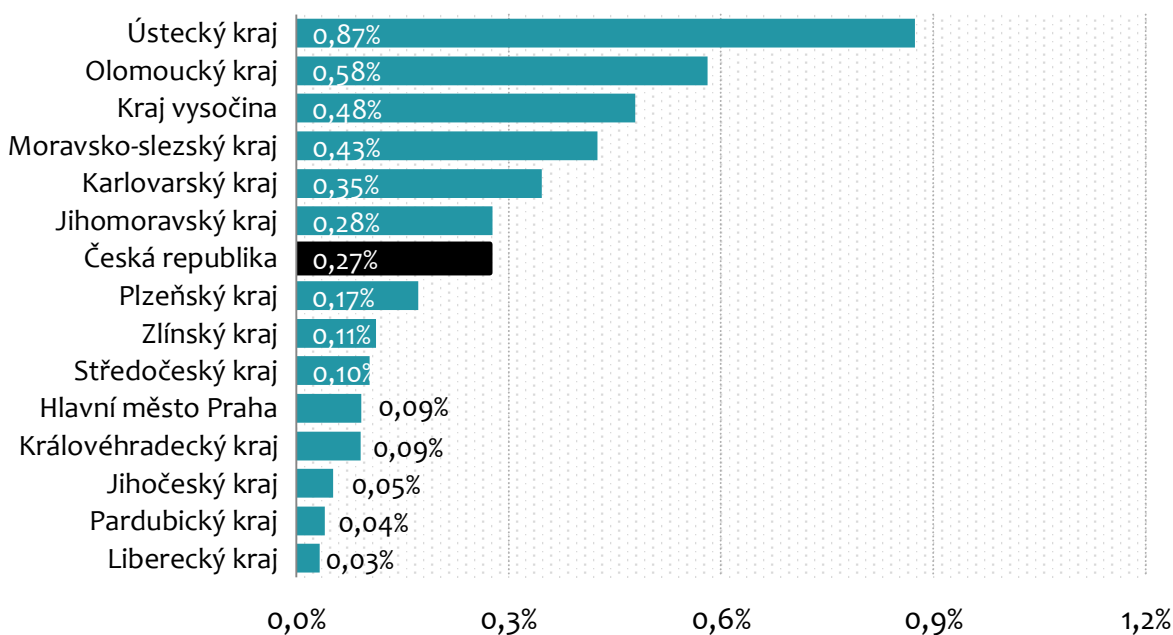
Podíl jednotlivých krajů na celkovém počtu vážně zanedbávaných dětí v základním školství v ČR

V Ústeckém a Moravskoslezském kraji je téměř polovina vážně zanedbávaných dětí v ČR a společně s Olomouckým a Jihomoravským krajem tvoří skoro 70 % počtu všech zanedbávaných dětí v ČR.

Podíl zanedbávaných dětí v jednotlivých krajích ČR na celkovém počtu dětí v základním školství v krajích je vidět z následujícího grafu.

Procentuální podíl vážně zanedbávaných dětí na celkovém počtu dětí v základním školství v krajích ČR

Podíl vážně zanedbávaných dětí v Ústeckém kraji je opět nejvyšší v ČR, desetkrát vyšší než v pěti jiných krajích (Praha, Královehradecký, Jihočeský, Pardubický, Liberecký) a více než třikrát vyšší než je průměr ČR.

Zjištěné procentuální podíly zanedbávaných dětí více odpovídají sociální potřebnosti a výskytu sociálně patologických jevů v krajích, než podíly dětí se sociálním znevýhodněním podle školské matriky. Nicméně ani tak nelze z počtu zanedbávaných dětí vykázaných OSPOD vycházet, pokud chceme získat představu o počtu dětí se sociálním znevýhodněním v krajích. A to nejen kvůli celkově příliš nízkému počtu vykázaných dětí, ale i procentuální podíly zanedbávaných dětí v jednotlivých krajích zřejmě neodpovídají skutečné situaci – není například pravděpodobné, že by prevalence zanedbávání byla v kraji Vysočina třetí nejvyšší v ČR.

2.3 Děti socioekonomicky znevýhodněné

V případě dětí sociálně znevýhodněných v důsledku nízkého socioekonomického statusu rodiny je situace, pokud jde o data, obzvláště složitá. Jak bylo uvedeno výše, poslední analýza sociálně vyloučených lokalit byla provedena již před více než osmi lety, proto s jejími výsledky nelze pracovat. V průběhu zpracování této analýzy probíhala její aktualizace, výsledky však ještě nebyly k dispozici.

Určitou představu o počtu dětí sociálně znevýhodněných z důvodu nízkého socioekonomického statusu rodiny můžeme získat z výsledků Výběrového šetření Životní podmínky každoročně prováděného Českým statistickým úřadem v rámci celoevropských šetření EU-SILC.¹³

Na základě výsledků Výběrového šetření Životní podmínky 2013 jsme spočítali, že v základním školství jsou následující počty dětí znevýhodněných nízkým socioekonomickým statutem rodiny:

- 98 tisíc dětí žije v rodinách, které měly v posledním roce problémy s platbou nájemného;
- 55 tisíc dětí žije v rodinách, které měly v posledním roce problémy s úhradou splátek ostatních půjček a úvěrů;
- 109 tisíc dětí žije v rodinách, které měly v posledním roce problémy s úhradou plateb za teplo, elektřinu, plyn a vodu;
- 109 tisíc dětí žije v rodinách, které si nemohou dovolit dostatečně vytápět byt;
- přibližně 20-25 tisíc dětí žije v rodinách, kde připadají na jednu obytnou místnost 3 až 4, nebo dokonce více než 4 členové domácnosti (za takové bytové situace lze jen velmi obtížně vytvořit v domácnosti dětí vhodné podmínky pro jejich školní přípravu).

¹³ PŘÍJMY, VÝDAJE A ŽIVOTNÍ PODMÍNKY DOMÁCNOSTÍ. Tab. 6 Domácnosti podle počtu vyživovaných dětí a počtu pracujících členů, d) Charakteristiky bydlení a vybavenost domácnosti (%). Český statistický úřad [online]. [cit. 2015-03-12].

Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029274D/\\$File/160021146d.xls](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029274D/$File/160021146d.xls)

PŘÍJMY, VÝDAJE A ŽIVOTNÍ PODMÍNKY DOMÁCNOSTÍ. Tab. 6 Domácnosti podle počtu vyživovaných dětí a počtu pracujících členů, e) Subjektivní názory (%). Český statistický úřad [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029276D/\\$File/160021146e.xls](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029276D/$File/160021146e.xls)

Mezi další data, díky kterým můžeme získat představu o počtu socioekonomicky znevýhodněných dětí, patří údaje o výplatách dávek z dávkových systémů:

- v roce 2012 žilo na ubytovnách 11 899 příjemců doplatku na bydlení, počet dětí žijících na ubytovnách se tedy může pohybovat kolem dvaceti až třiceti tisíc;¹⁴
- v prosinci 2011 žilo v domácnostech, které jsou příjemci příspěvku na živobytí celkem 83 204 nezaopatřených dětí.¹⁵

Počty dětí žijících v chudobě také shrnuje text Operačního programu potravinové a materiální pomoci.¹⁶

Jedním z mála údajů, u kterého jsou k dispozici i data za jednotlivé kraje, jsou počty příjemců doplatku na bydlení. Jedná se o dávku pomoci v hmotné nouzi, kterou mohou čerpat pouze domácnosti s tak nízkými příjmy, že na pokrytí jejich nákladů na bydlení nepostačuje ani příspěvek na bydlení. Lze tedy říci, že se jedná o domácnosti ve velmi špatné ekonomické situaci, jde o podskupinu příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi, u které státní úřady došly na základě testování příjmu k závěru, že je nutné poskytovat dodatečnou dávku doplatku na bydlení. Z toho důvodu bylo vycházeno z dat o počtech příjemců doplatku na bydlení, nikoli příspěvku na živobytí, jehož příjemců v roce 2013 bylo 150 395, což je více než dvojnásobek počtu příjemců doplatku na bydlení, kterých bylo 65 084.¹⁷

Údaje o tom, kolik dětí školního věku žije v domácnostech, které jsou příjemci doplatku na bydlení, nejsou k dispozici. Proto jsme přistoupili k odhadu počtu dětí vyrůstajících v těchto domácnostech navštěvujících základní školu. Ne všechny domácnosti, které jsou příjemci doplatku na bydlení, mají nezaopatřené děti, na druhou stranu řada z domácností, které jsou příjemci této dávky má pravděpodobně několik dětí školního věku, protože vícečetné rodiny jsou jedna z chudobou nejohroženějších skupin obyvatel v ČR. Proto předpokládáme, že počet dětí v základním školství může v průměru vycházet: jedno dítě na jednu domácnost, která je příjemcem doplatku na bydlení. Počet dětí plnících povinnou školní docházku v domácnostech, které jsou příjemci doplatku na bydlení, se za přijetí tohoto předpokladu bude pohybovat kolem 65 tisíc. Počty v jednotlivých krajích jsou zachyceny v následujícím grafu.

¹⁴ KONCEPCE PREVENCE A ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY BEZDOMOVECTVÍ V ČR DO ROKU 2020. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/16893/bezdomovectvi.pdf> strana 12.

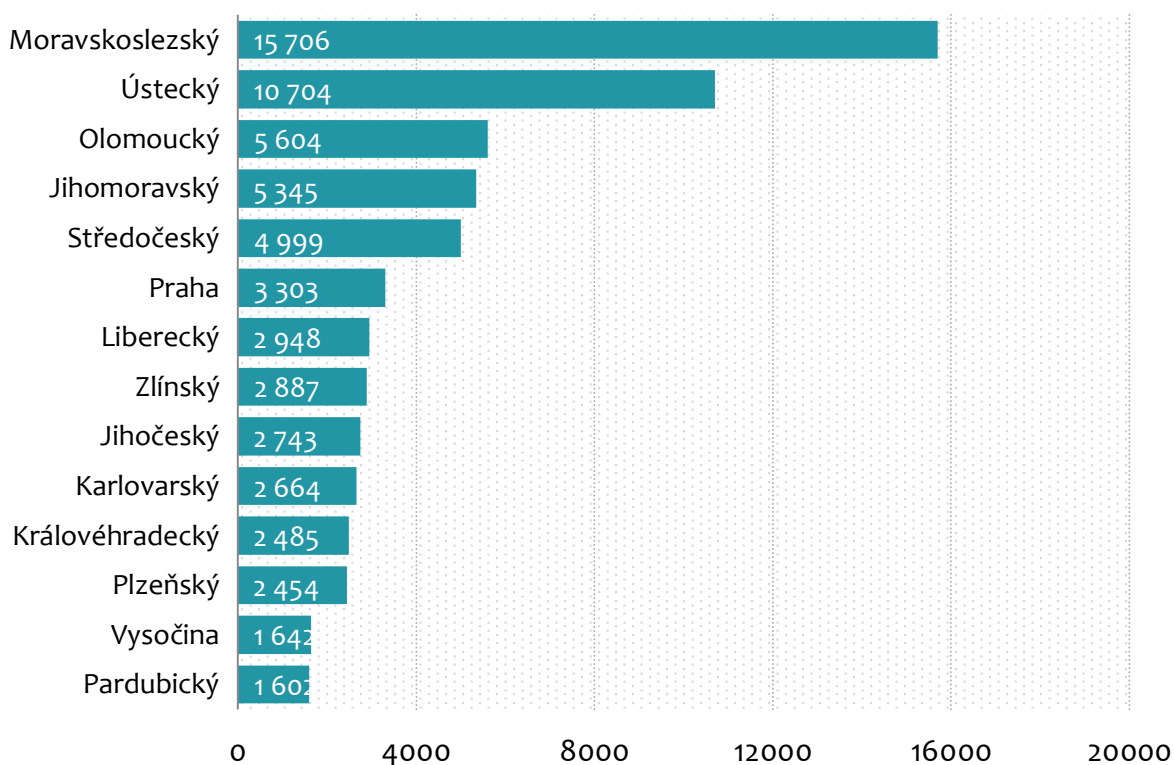
¹⁵ SIROVÁTKA, TOMÁŠ a kol. Příjmová chudoba a materiální deprivace v České republice podle indikátorů EU - vývoj v důsledku krize, fiskální konsolidace a sociální reformy. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2013. 151 s. ISBN 978-80-7416-129-2. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_363.pdf. Strana 80.

¹⁶ OPERAČNÍ PROGRAM POTRAVINOVÉ A MATERIÁLNÍ POMOCI. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19256/OP_11_12_2014_final.pdf

¹⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2013*. Praha, 2014. ISBN 978-80-7421-075-4. Strany 139-140.

Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19296/MPSV_rocenka2013_061114.pdf

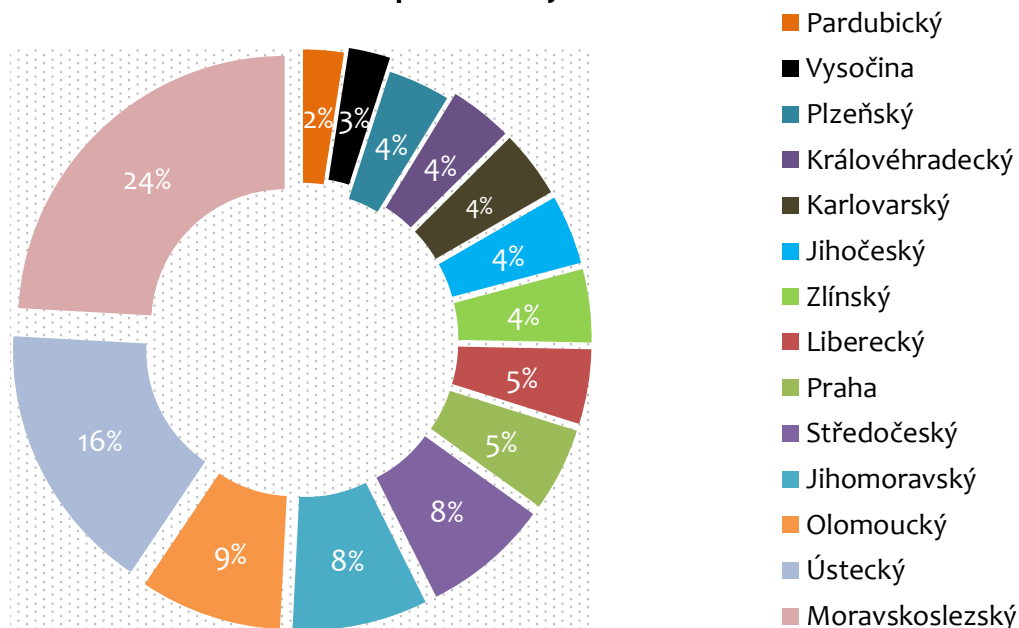
Odhad počtu dětí plnících povinnou školní docházku , v domácnostech, které jsou příjemci doplatku na bydlení

Nejčastěji je doplatek na bydlení čerpán v Moravskoslezském kraji a v Ústeckém kraji. V Moravskoslezském kraji je počet čerpání doplatku třikrát vyšší než v ostatních krajích vyjma Ústeckého a v Ústeckém kraji je to dvakrát častěji než v jakémkoliv jiném kraji vyjma Moravskoslezského.

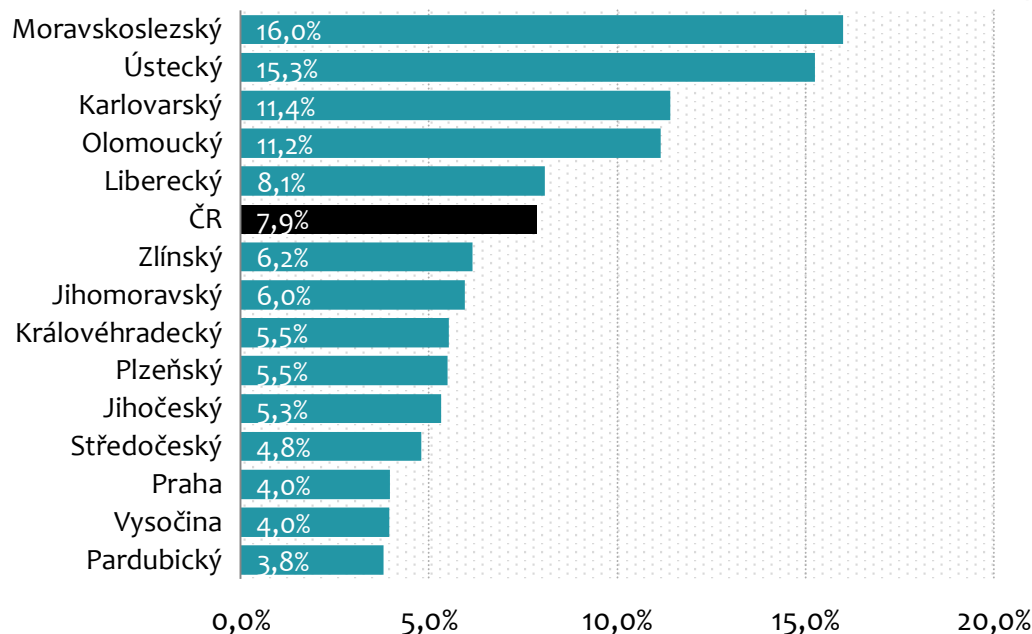
Podíl jednotlivých krajů na celkovém počtu domácností, které jsou příjemci doplatku na bydlení, je zachycen na následujícím grafu. Jak je vidět z grafu, k takřka čtvrtině všech čerpání doplatku na bydlení v celé ČR dochází v Moravskoslezském kraji. Polovina všech čerpání doplatku spadá do pouhých tří krajů (Moravskoslezský, Ústecký a Olomoucký)

Podíl krajů na celkovém počtu domácností, které jsou příjemci doplatku na bydlení

Následující graf zachycuje odhad podílu dětí v základním školství vyrůstajících v domácnostech, které jsou příjemci doplatku na bydlení v krajích.

Odhad procentuálního podílu dětí žijících v domácnostech, které jsou příjemci doplatku na bydlení v základním školství v krajích ČR

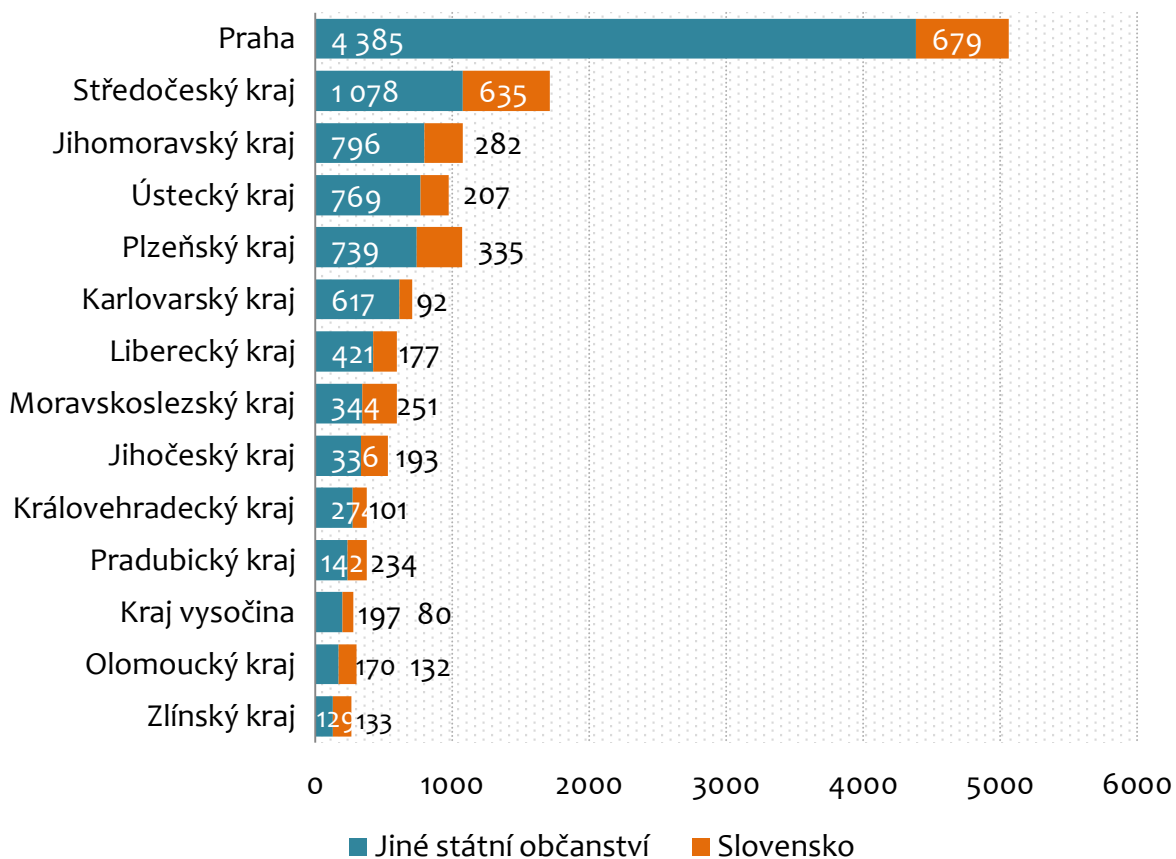
pokud zvolíme za indikátor sociálního znevýhodnění v důsledku nízkého socioekonomického statusu rodiny odhad počtu dětí vyrůstajících v domácnostech, které jsou příjemci doplatku na bydlení, ukáže se, že největší podíl takto znevýhodněných dětí je v Moravskoslezském, Ústeckém, Karlovarském a Olomouckém kraji. Počty dětí se sociálním znevýhodněním podle tohoto indikátoru více odpovídají sociální zranitelnosti rodin v krajích ČR, než počty dětí se sociálním znevýhodněním evidované v rámci školské matrice.

2.4 Děti znevýhodněné ve vzdělávání sociokulturní odlišností

Jediným v datech dostupným indikátorem sociálního znevýhodnění v důsledku sociokulturní odlišnosti, který jsme měli k dispozici, je státní občanství dítěte, jak je evidováno ve školské matrice. Níže uvádíme počty dětí s jiným než českým státním občanstvím v základním školství v České republice. Jedná se o počty dětí, u kterých nebylo zároveň diagnostikováno zdravotní postižení, či zdravotní nebo sociální znevýhodnění, jedná se o výhradně o děti s jiným státním občanstvím. Vzhledem k odlišné situaci z hlediska potřeb i podpůrných opatření u dětí se slovenským státním občanstvím a dětí s jiným státním občanstvím, uvádíme odděleně počty dětí se slovenským státním občanstvím.

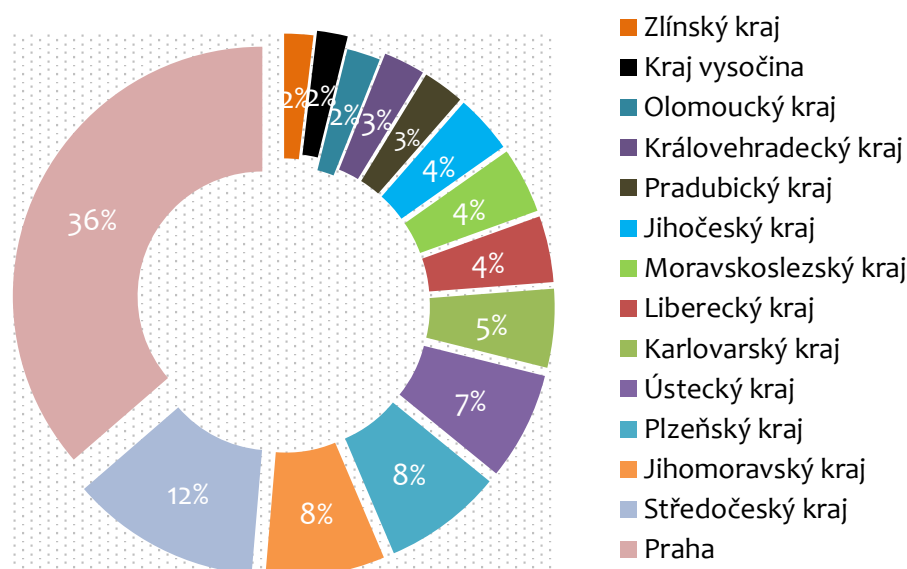
Celkem bylo v základním školství 13 928 dětí s jiným než českým státním občanstvím, z toho 3 439 dětí se Slovenským státním občanstvím a 10 489 se státním občanstvím jiných zemí. Zdaleka nejvíce těchto dětí bylo v Praze, jak je vidět z následujícího grafu.

Počet dětí s jiným státním občanstvím v základním školství v krajích ČR

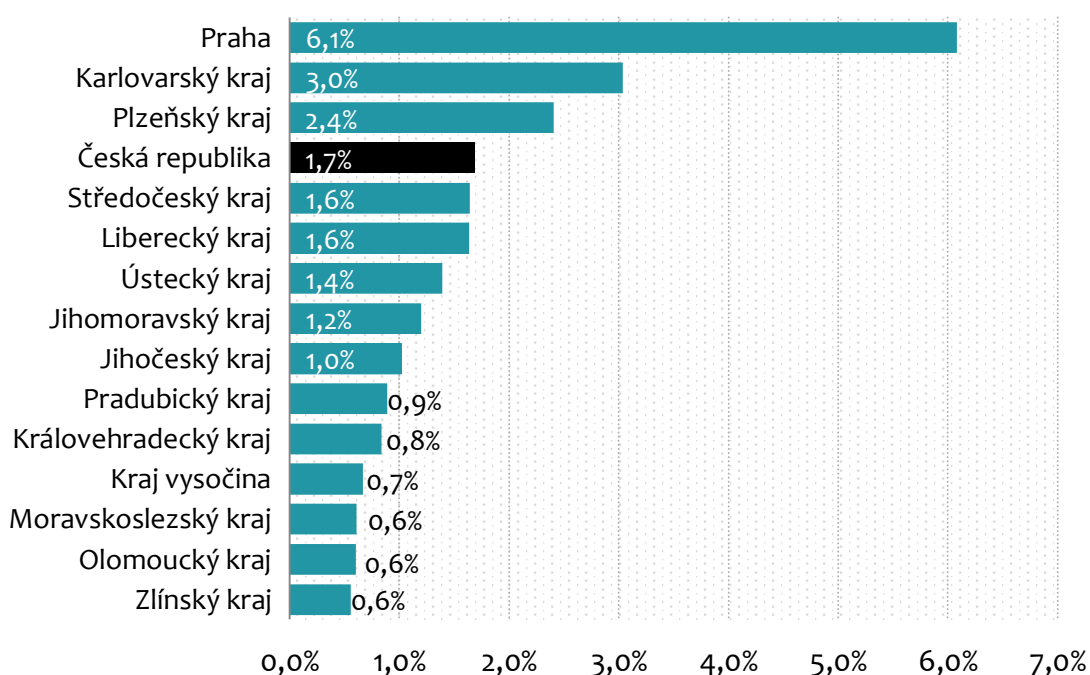
Jak je vidět z následujícího grafu, který zachycuje podíl krajů na celkovém počtu dětí s jiným státním občanstvím v ČR, v základním školství v Praze se vzdělávalo 36 % ze všech dětí s jiným státním občanstvím. V základním školství v Praze a Středočeském kraji se vzdělávala téměř polovina ze všech dětí s jiným než českým státním občanstvím.

Podíl krajů na celkovém počtu dětí s jiným státním občanstvím

Více než šest procent dětí v základním školství v Praze mělo jiné než české státní občanství, jak je vidět z následujícího grafu, ačkoli v celé ČR to bylo 1,7 procenta.

Podíl dětí s jiným státním občanstvím na celkovém počtu dětí v základním školství v krajích ČR

2.5 Děti se sociálním znevýhodněním podle školské matriky

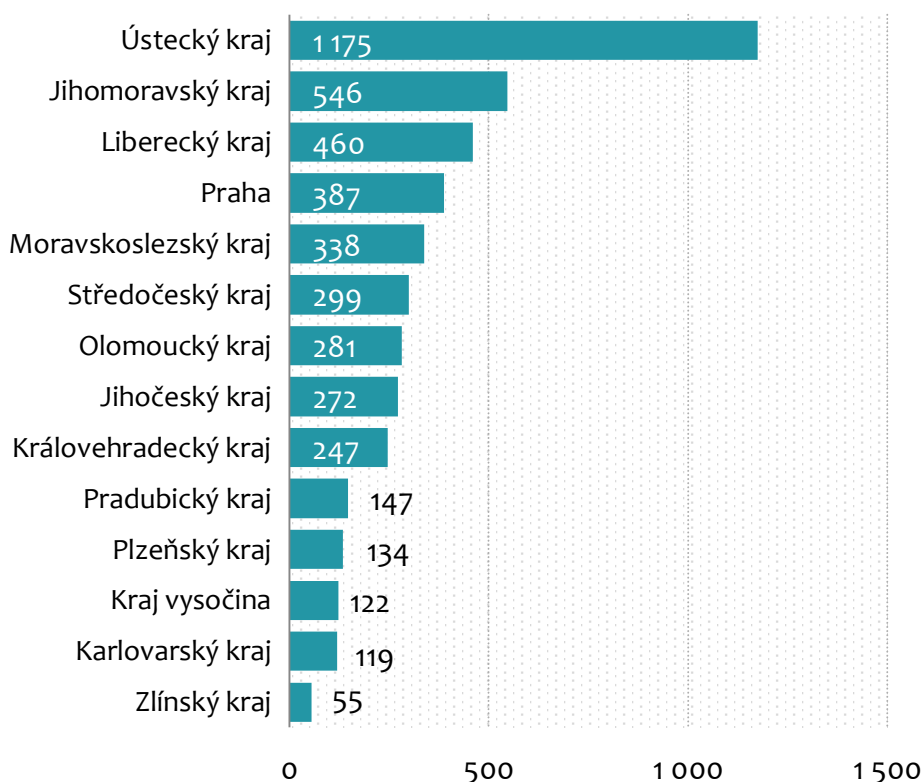
Dítě může být ve školské matrice evidováno jako sociálně znevýhodněné:

1. na základě rozhodnutí ředitele o identifikaci dítěte jako sociálně znevýhodněného v případě dětí sociálně znevýhodněných z důvodu:
 - a. nařízené ústavní výchovy nebo uložené ochranné výchovy, nebo
 - b. postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky;
2. na základě vyjádření školského poradenského zařízení v případě sociálního znevýhodnění z důvodu:
 - a. rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, nebo
 - b. ohrožení sociálně patologickými jevy.¹⁸

Celkem bylo v roce 2013 v České republice v rámci školské matriky identifikováno jako sociálně znevýhodněných pouze 4 582 dětí. Z toho v případě 3 133 dětí se jednalo pouze o sociálně znevýhodněné děti, v případě 1 449 dětí byla zaznamenána kombinace sociálního znevýhodnění se zdravotním postižením.

V následujícím grafu jsou zachyceny počty dětí se sociálním znevýhodněním evidovaných ve školské matrice v jednotlivých krajích ČR.

Počet dětí se sociálním znevýhodněním evidovaných ve školské matrice v základním školství v krajích ČR

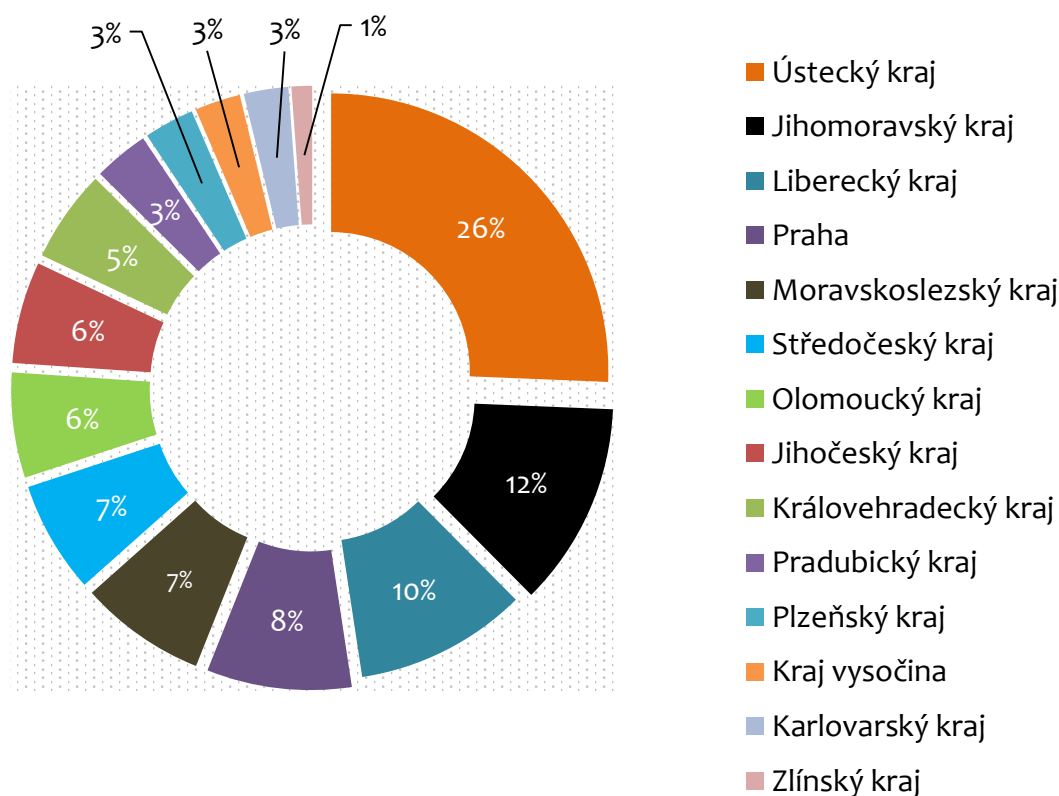

¹⁸ AKTUÁLNÍ INFORMACE PRO JARNÍ SBĚR DAT ZE ŠKOLNÍCH MATRIK, PODLE STAVU K 31. 3. 2015. [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: https://matrika.uiv.cz/matrikas/HELPY/ZmenyVeVerzi_MAT.pdf

Jak je vidět z grafu, mezi kraji jsou velmi velké rozdíly v počtech evidovaných dětí se sociálním znevýhodněním. V Ústeckém kraji je identifikováno více než dvacetkrát více sociálně znevýhodněných dětí než ve Zlínském kraji, kde bylo evidováno pouze 55 dětí se sociálním znevýhodněním.

Následující graf zachycuje podíl jednotlivých krajů na celkovém počtu dětí se sociálním znevýhodněním.

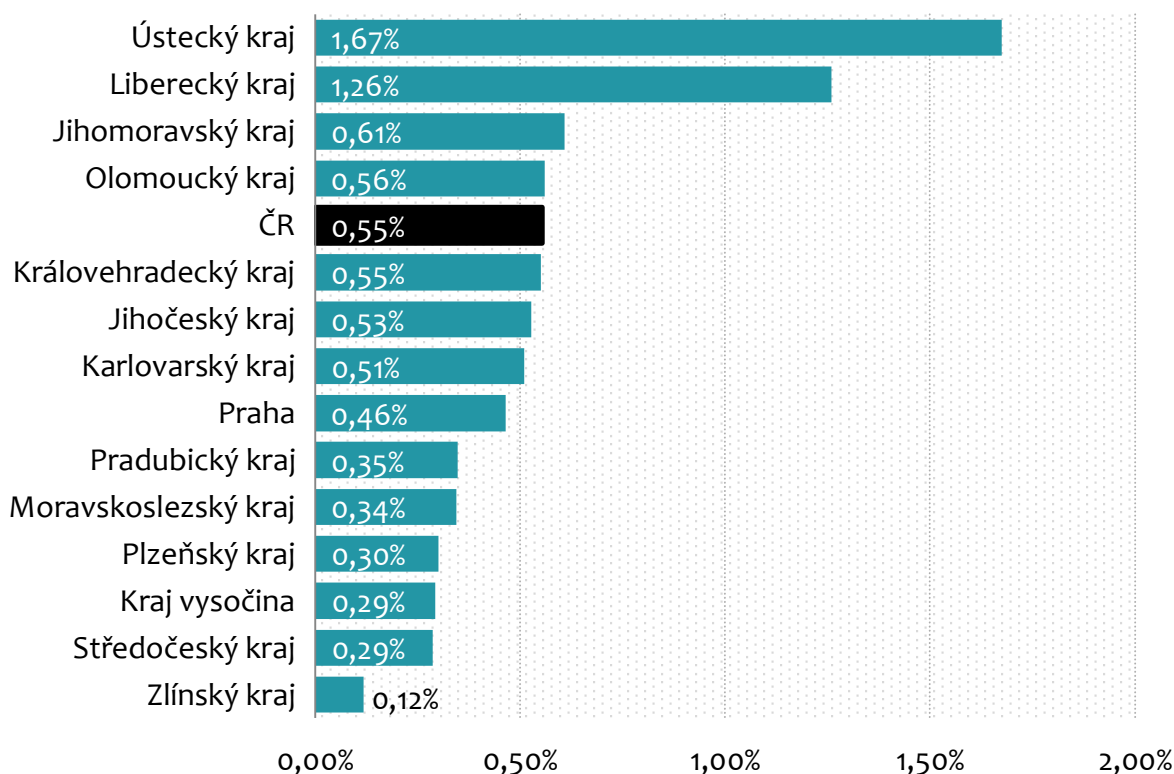
Podíl dětí se sociálním znevýhodněním evidovaných ve školské matrice v krajích na celkovém počtu dětí se sociálním znevýhodněním v základním školství v ČR

Více než čtvrtina z evidovaných dětí se sociálním znevýhodněním se nachází v Ústeckém kraji.

Procentuální podíl evidovaných dětí se sociálním znevýhodněním na celkovém počtu dětí v základním školství v krajích je uveden v následujícím grafu.

Procentuální podíl dětí identifikovaných ve školské matrice jako sociálně znevýhodněných v základním školství krajích ČR

Podíl dětí evidovaných ve školské matrice jako sociálně znevýhodněných v Ústeckém kraji byl téměř čtrnáctkrát vyšší než ve Zlínském kraji. Dalším krajem, který vykazuje výrazně nadprůměrný počet dětí se sociálním znevýhodněním evidovaných pro školské účely je Liberecký kraj, kde je dvakrát vyšší podíl dětí se sociálním znevýhodněním než v jakémkoliv jiném kraji vyjma Ústeckého kraje.

V případě sociálního znevýhodnění pochopitelně nelze předpokládat přibližně rovnoměrný výskyt napříč kraji jako je tomu v případě zdravotního postižení a znevýhodnění. Bylo by nicméně možné očekávat, že podíly žáků se sociálním znevýhodněním budou odpovídat sociální potřebnosti krajů, jak byla popsána jednak v podkapitole 2.1 a jak vypadá ve světle zjištění podkapitol 2.2 a 2.3. Výše uvedené podíly dětí se sociálním znevýhodněním v základním školství v krajích podle školské matriky se významně odlišují od sociální potřebnosti krajů – například podíl evidovaných dětí se sociálním znevýhodněním je relativně nízký v Karlovarském a Moravskoslezském kraji, ačkoli se jedná o dva ze sociálně nejpotřebnějších krajů ČR, jak je zřejmé z předcházejících podkapitol.

Na základě provedené analýzy dat ze školské matriky tedy lze říci, že mezi kraji ČR zřejmě existují výrazné rozdíly v postupech identifikace sociálního znevýhodnění školskými poradenskými zařízeními.

Z předcházejících podkapitol je také zřejmé, že počty dětí se sociálním znevýhodněním evidované ve školské matrice jsou neúměrně nízké. Jenom dětí v systému sociálně-právní ochrany dětí (tedy dětí relativně nejvíce ohrožených) je více než třináct tisíc, tedy třikrát více než dětí identifikovaných jako sociálně znevýhodněných ve školské matrice.

Z počtů sociálně znevýhodněných dětí, jak jsou uváděny ve školské matrice, tedy rozhodně nelze vycházet jako z věrohodného zdroje informace o tom, jaké jsou skutečné počty dětí se sociálním znevýhodněním v základním školství v ČR.

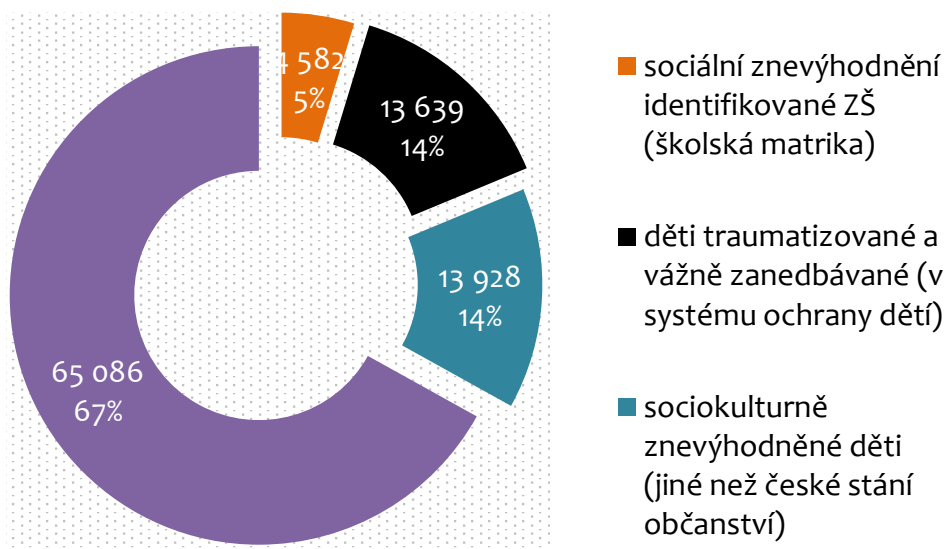
2.6 Celkové počty potřeb dětí se sociálním znevýhodněním vyžadujících intervenci ve vzdělávání

Je možné, že některé děti byly zároveň identifikovány OSPOD jako zanedbávané a zároveň jako týrané a tudíž je možné, že jedno dítě je započítáno ve statistikách sociálně znevýhodněných „dvakrát“ – jak mezi traumatizovanými, tak mezi zanedbávanými dětmi. To samé dítě navíc může být socioekonomicky znevýhodněné, tudíž může být započítáno dokonce třikrát. Pokud sečteme počet dětí zanedbávaných, traumatizovaných, socioekonomicky a sociokulturně znevýhodněných, je pravděpodobné, že bude součet vyšší, než je skutečný počet dětí se sociálním znevýhodněním.

Avšak z hlediska identifikace potřebného kvantitativního rozměru sociálního znevýhodnění toto nepředstavuje problém. Opatření zaměřená na podporu vzdělávání v případě traumatizovaných dětí budou pravděpodobně jiná než u zanedbávaných dětí a jiná než u sociokulturně znevýhodněných dětí, proto není problém, že bude dítě s několika uvedenými charakteristikami započítáno několikrát – dané dítě totiž skutečně má několik různých potřeb vyžadujících různé druhy intervence zároveň. Vzhledem k tomu, že cílem této analýzy je poskytnout představu právě o počtu potřeb vyžadujících intervenci ve vzdělávání, není několikeré započítávání dětí problém. Proto, abychom předešli zmatení, nepoužíváme nicméně termín „celkové počty sociálně znevýhodněných dětí“ – protože se nejedná o počty dětí, ale o „celkové počty potřeb vyžadujících intervenci ve vzdělávání“ sociálně znevýhodněných dětí, jejichž počet bude nižší než počet intervencí.

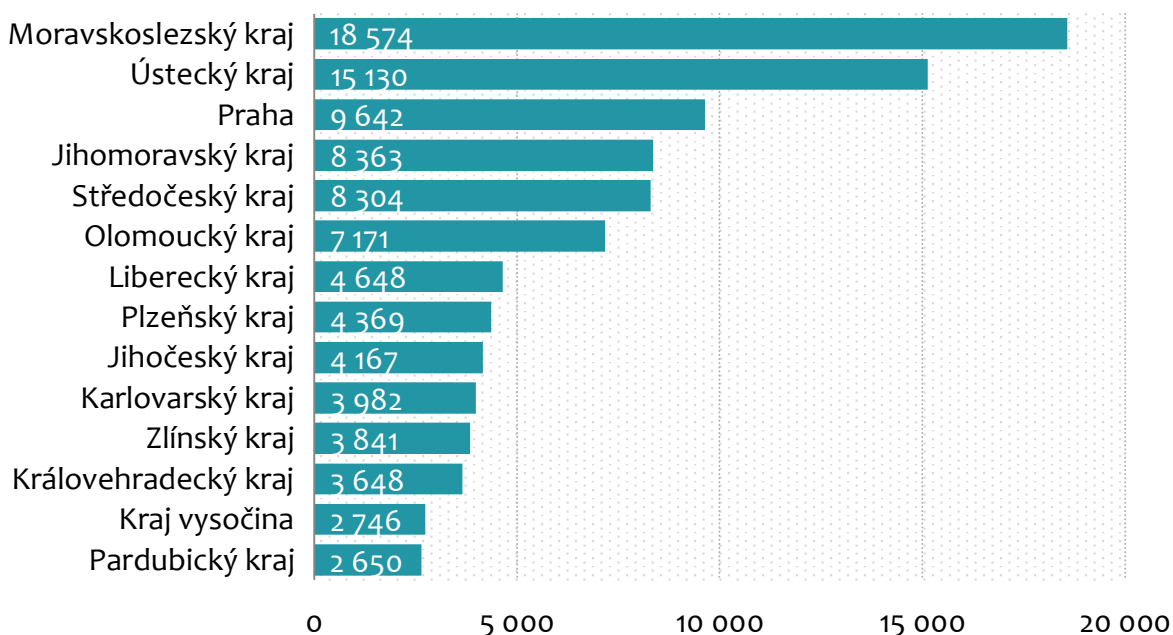
Celkem odhadujeme na základě provedených analýz, že v základním školství v ČR se vzdělávají děti s 97 tisíci potřebami vyžadujícími intervenci ve vzdělávání souvisejícími se sociálním znevýhodněním. Zdaleka největší část – dvě třetiny – představují potřeby související se sociálním znevýhodněním daným nízkým socioekonomickým statutem rodiny, jak je vidět z následujícího grafu.

Počet SVP v souvislosti se sociálním znevýhodněním různého typu

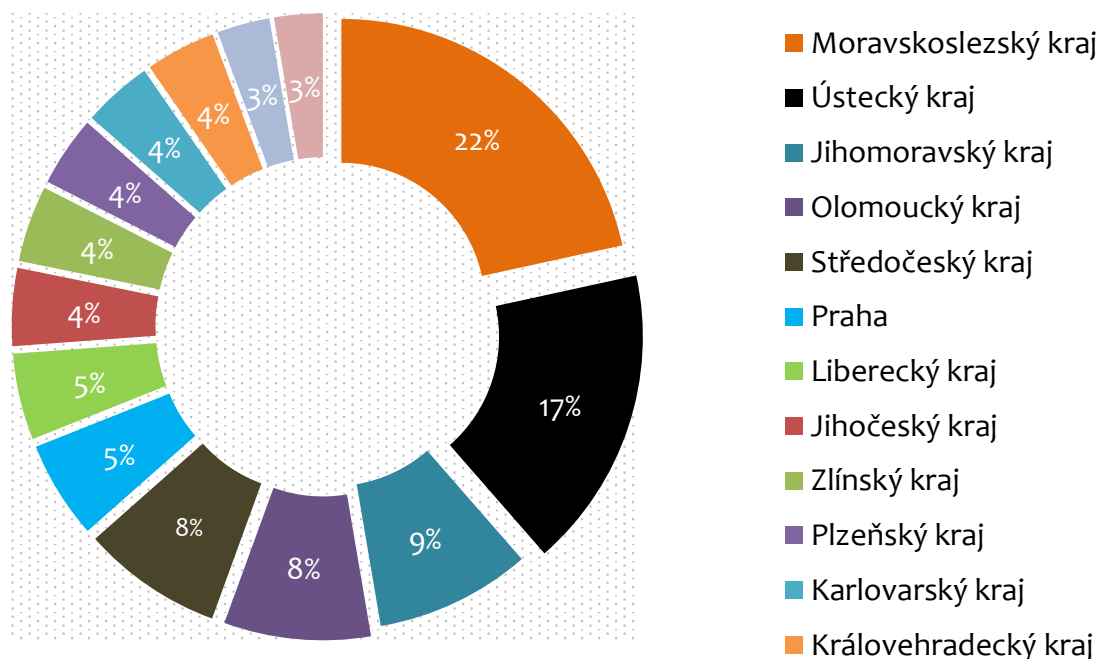
Jak je vidět z následujícího grafu, nejvíce potřeb dětí se sociálním znevýhodněním vyžadujících intervenci ve vzdělávání predikujeme v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, což je způsobeno zejména vysokým počtem socioekonomicky znevýhodněných dětí v těchto krajích. Predikovaný počet potřeb v těchto dvou krajích je 2 až 7,5 krát vyšší než v ostatních krajích.

Predikce celkového počtu potřeb vyžadujících intervenci ve vzdělávání sociálně znevýhodněných dětí v krajích ČR

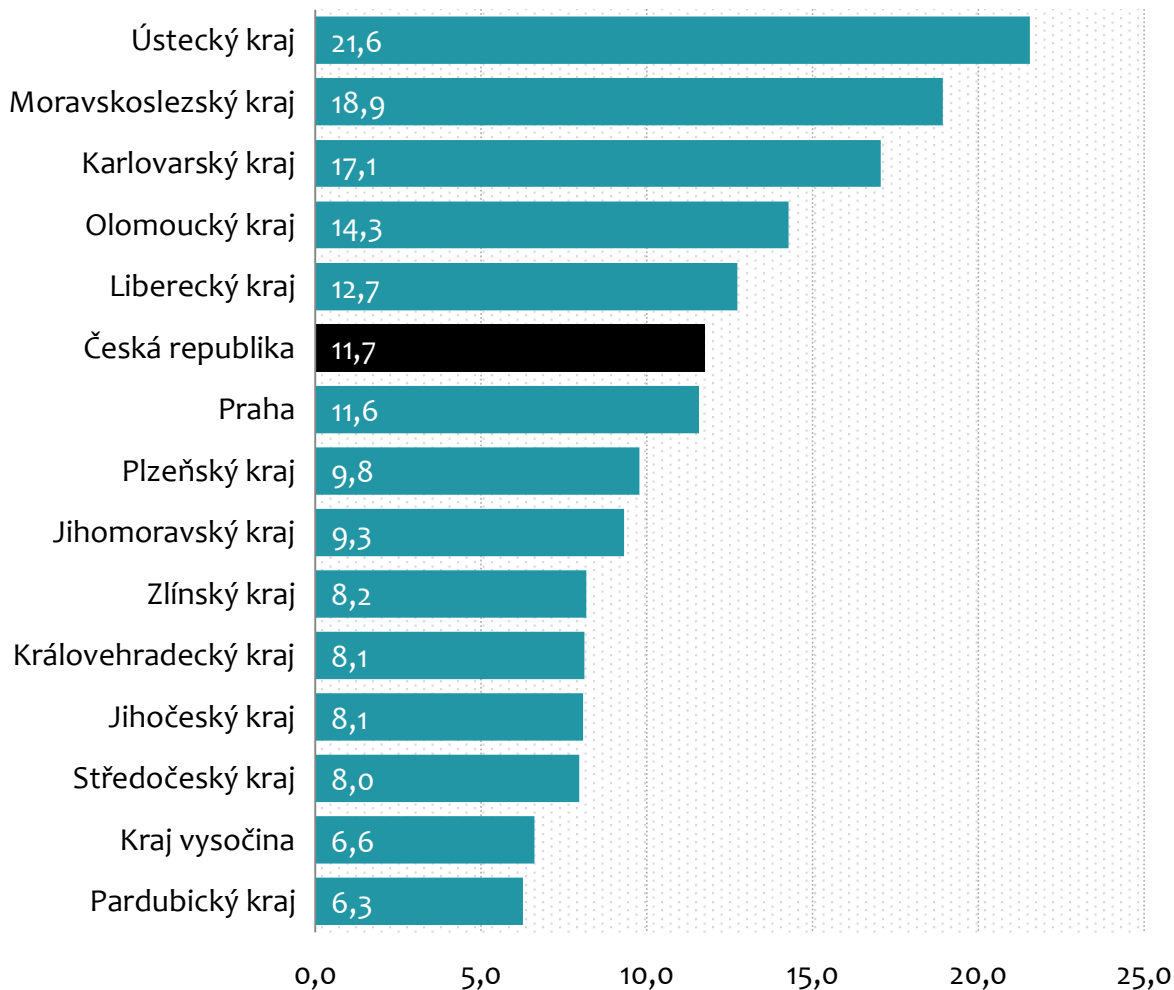
Jak je vidět z následujícího grafu, předpokládáme, že více než třetina ze všech predikovaných potřeb bude uplatňována v Ústeckém a Moravskoslezském kraji.

Procentuální podíl krajů na celkovém počtu potřeb dětí se sociálním znevýhodněním vyžadujících intervenci ve vzdělávání

Konečně jsme provedli odhad předpokládaných intervencí ve vzdělávání sociálně znevýhodněných dětí ve vztahu k celkovému počtu dětí v základním školství v krajích – počet intervencí na 100 dětí v základním školství. Vzhledem k tomu, že počet dětí potřebujících podporu bude nižší než počet intervencí, jak bylo vysvětleno výše, nedávají nám níže uvedená čísla informaci o tom, kolik dětí ze sta je v krajích sociálně znevýhodněných. Přesto má níže uvedená statistika význam, i srovnání krajů z hlediska množství potřebných intervencí na 100 dětí je užitečné.

Predikovaný počet intervencí ve vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním na 100 dětí v základním školství

Predikovaný počet intervencí na sto dětí v základním školství je zdaleka nejvyšší v Ústeckém a Moravskoslezském kraji, kde je více než třikrát vyšší než v Pardubickém kraji. V devíti krajích je počet intervencí na 100 dětí nižší, než počet pro celou ČR.

3 Celkové počty speciálních vzdělávacích potřeb dětí a model počtu podpůrných opatření různých stupňů v základním školství v České republice

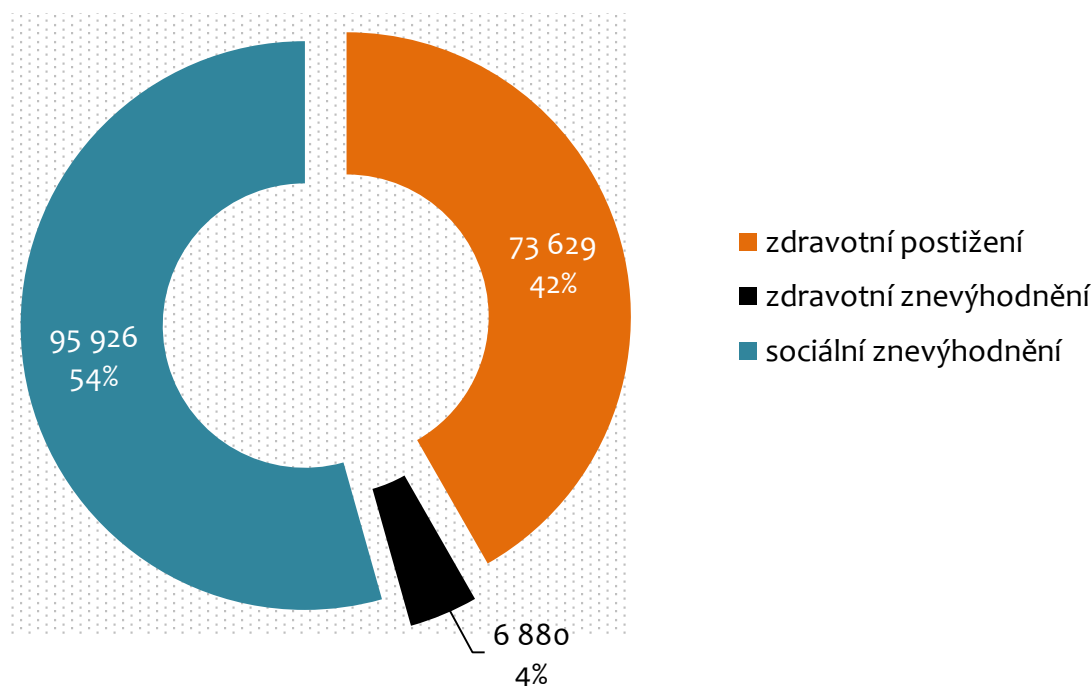
Vzhledem k tomu, že některé děti mohou být zároveň sociálně znevýhodněné a mít zdravotní postižení, nepředstavují níže uváděné celkové počty, které vznikly na základě součtu počtu dětí se sociálním znevýhodněním a zdravotním postižením celkové počty dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, ale celkové počty speciálních potřeb ve vzdělávání těchto dětí. Některé děti mohou být započítány „dvakrát“, protože jsou jak sociálně znevýhodněné tak zdravotně postižené. Nicméně vzhledem k tomu, že podpůrná opatření reagující na zdravotní postižení a sociální znevýhodnění budou pravděpodobně odlišná, nemusí „dvojit“ započítání některých dětí představovat zásadní problém z toho důvodu, že dané děti skutečně mají dvoje rozdílné potřeby a potřebují dvojí různou podporu. Proto, aby nedošlo ke zmatení a mylnému dojmu, že níže jsou uvedeny celkové počty dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, explicitně uvádíme, že se jedná o predikované celkové počty speciálních vzdělávacích potřeb dětí vyžadujících adekvátní intervenci.¹⁹

¹⁹ Nicméně je nutné podotknout, že struktura dat ze školských dat nám umožnila to, abychom v případě dětí se sociálním a zdravotním znevýhodněním podle školské matricy a dětí s jiným státním občanstvím započítali pouze děti, které nejsou zároveň zdravotně postižené (protože ty už jsou započítány mezi zdravotně postižené). V případě těchto skupin dětí tedy nedošlo k jejich dvojímu započítání.

3.1 Celkové počty speciálních vzdělávacích potřeb dětí v základním školství v ČR

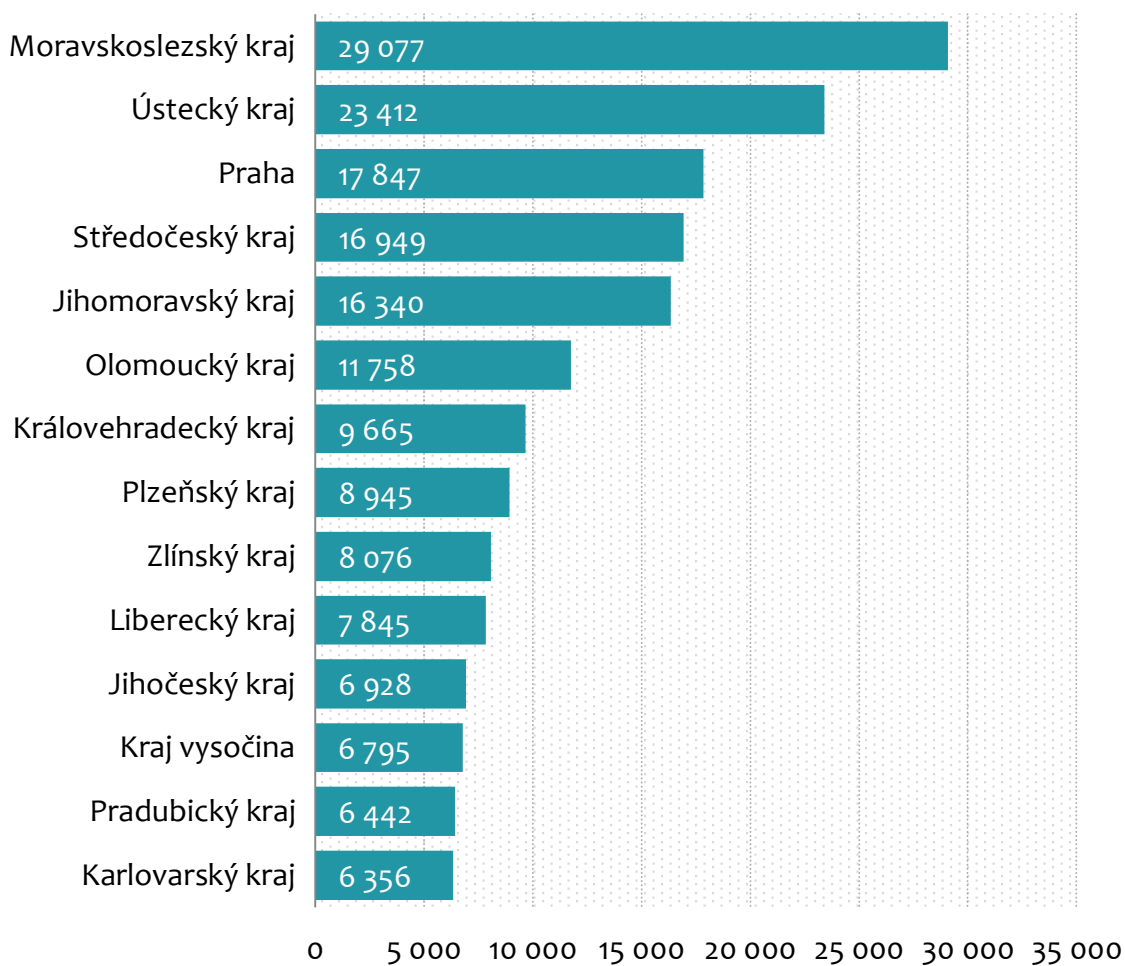
Na základě provedených analýz dostupných dat predikujeme v souvislosti se vzděláváním dětí se speciálními vzdělávacími potřebami existenci celkem 176 435 potřeb vyžadujících intervenci ve vzdělávání. Přibližně polovinu tvoří potřeby související se sociálním znevýhodněním dětí a druhou polovinu potřeby související se zdravotním postižením a znevýhodněním.

Predikce počtu speciálních vzdělávacích potřeb v základním školství v ČR podle toho, zda souvisí se sociálním znevýhodněním, nebo zdravotním postižením či znevýhodněním

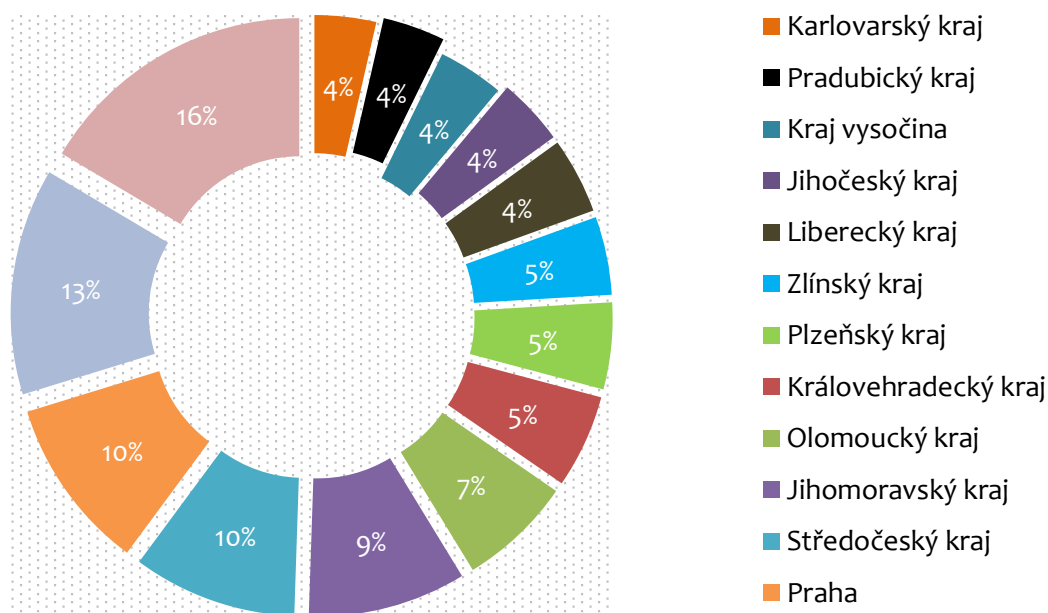
Predikované počty speciálních vzdělávacích potřeb dětí vyžadujících intervenci ve vzdělávání v jednotlivých krajích jsou zachyceny v následujícím grafu. Nejvyšší celkové počty speciálních vzdělávacích potřeb (SVP) predikujeme v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, vzhledem k vysokým počtům SVP souvisejícím se vzděláváním dětí se sociálním znevýhodněním, ale i zdravotním postižením v těchto krajích. Predikovaný počet potřeb v Moravskoslezském kraji je téměř dvakrát vyšší než v obdobně velkém Jihomoravském a Středočeském kraji. Vysoký celkový počet potřeb predikujeme i v Praze, což je způsobeno vysokým počtem dětí s jiným než českým státním občanstvím v základním školství v Praze.

Predikce počtu speciálních vzdělávacích potřeb v základním školství v krajích

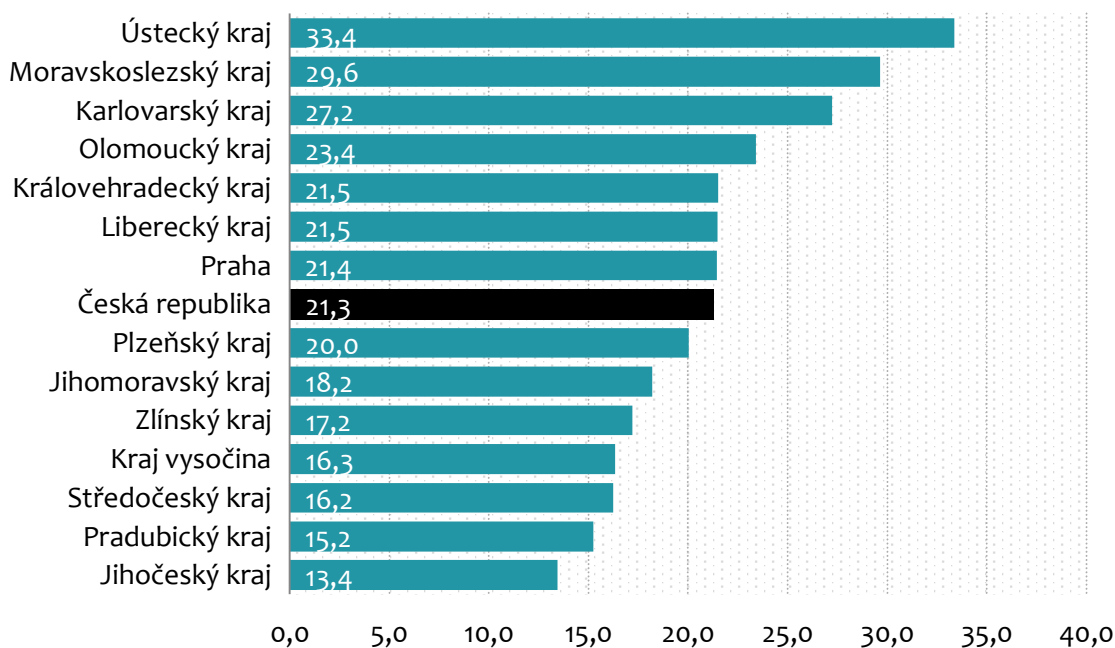
Podíl krajů na celkovém počtu predikovaných SVP je zachycen na následujícím grafu. Téměř 30 procent ze SVP je predikováno v Moravskoslezském a Ústeckém kraji.

Podíl krajů na celkovém predikovaném počtu speciálních vzdělávacích potřeb

Počet intervencí v přepočtu na 100 dětí v základním školství je zachycen na následujícím grafu.

Predikovaný počet intervencí v souvislosti se vzděláváním dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na 100 dětí v základním školství

Predikovaný počet intervencí na 100 dětí v základním školství se v řadě krajů pohybuje kolem 20 intervencí na 100 dětí. Nevyšší počet intervencí na 100 dětí v základním školství predikujeme v Ústeckém kraji, což není překvapivé vzhledem k vysokému podílu socioekonomicky znevýhodněných, traumatizovaných a zanedbávaných dětí i dětí se zdravotním postižením. Počet predikovaných intervencí na 100 dětí v základním školství v Ústeckém kraji je 2,5 krát vyšší než v Jihočeském kraji.

3.2 Modelace počtů uplatňovaných podpůrných opatření v jednotlivých stupních podpory, jak je definuje novela školského zákona

V poslední fázi analýzy byla provedena modelace počtů uplatňovaných podpůrných opatření ve vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v jednotlivých stupních podpory, jak je definuje novela školského zákona z května 2015.

Byly vytvořeny dva modely – pesimistický a optimistický – v případě pesimistického modelu jsme předpokládali, že více kategorií dětí bude potřebovat podporu ve vzdělávání ve vyšších stupních, naopak u optimistického modelu jsme u většího počtu dětí předpokládali, že budou postačovat podpůrná opatření nižšího stupně. Přiřazení stupňů podpůrných opatření k jednotlivým skupinám dětí u obou modelů je zachyceno v následující tabulce:

	Kategorie	Podkategorie	Počet dětí	Pesimistický model stupeň PO	Optimistický model stupeň PO	
2 DĚTI SE SOCIÁLNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM	2.1 děti sociálně znevýhodněné podle ZŠ	Děti identifikované jako sociálně znevýhodněné školou	4 722	3	1	
	2.2 Děti v systému sociálně-právní ochrany dětí	Zanedbávané děti podle výkazu SPOD	2 264	3	2	
		Psychické, tělesné týrání, sexuální zneužívání	1 722	3	2	
		Domácí násilí v rodině	2 325	2	1	
		Umístěné mimo rodinu	7 327	2	1	
	2.3 Socioekonomicky znevýhodněné děti	Děti z předlužených rodin, rodin s problémy s bydlením	30 000	1	1	
		Děti z rodin z ubytoven s velmi nevyhovujícím bydlením (ubytovny, 4 osoby na místnost)	30 000	2	2	
	2.4 Socio-kulturně znevýhodněné děti	Slovenské státní občanství	3 439	1	1	
		Jiné státní občanství	10 489	3	2	
	1 DĚTI SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM A ZNEVÝHODNĚNÍM	1 Zdravotně postižené a znevýhodněné děti	běžná třída, standardní financování, bez IVP	14 618	1	1
			běžná třída, standardní financování, IVP	3 815	1	1
			běžná třída, zvýšené financování	31 745	2	2
speciální třída, standardní financování			10 351	4	3	
speciální třída, zvýšené financování			14 411	4	4	
speciální třída, zvýšené financování - více vad			5 709	5	5	

Pokud sečteme počty potřeb v jednotlivých stupních podpory, získáme následující celkové počty podpůrných opatření v jednotlivých stupních²⁰:

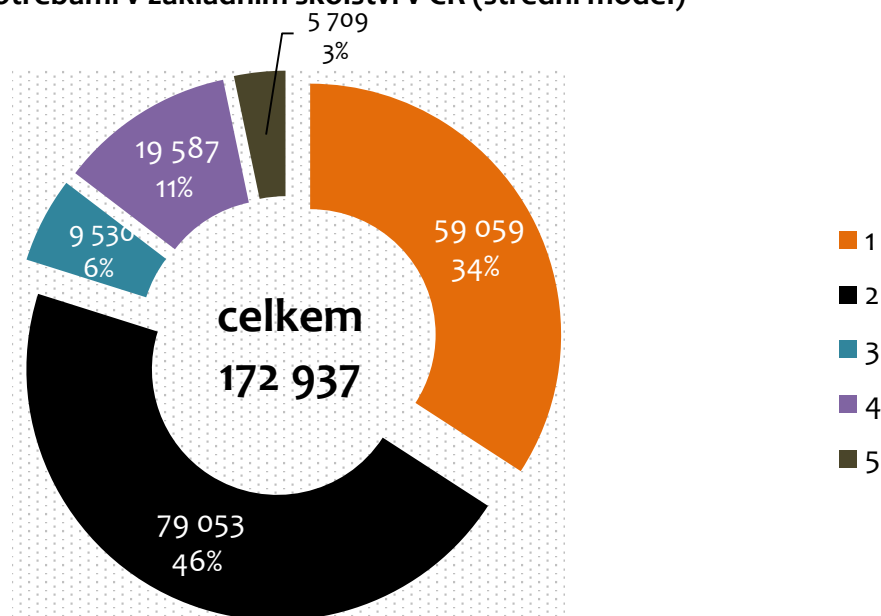
Stupeň podpůrných opatření	Pesimistický model	Optimistický model	Střední model
1	51 872	66 246	59 059
2	81 886	76 220	79 053
3	8 708	10 351	9 530
4	24 762	14 411	19 587
5	5 709	5 709	5 709
Celkem	172 937	172 937	172 937

Kromě počtů uplatňovaných podpůrných opatření podle pesimistického a optimistického modelu je v tabulce také zachycen počet podpůrných opatření podle středního modelu, který předpokládá, že počet opatření v jednotlivých stupních se bude nacházet přesně mezi hodnotami pesimistického a optimistického modelu.

Podíl opatření v jednotlivých stupních podpory na celkovém počtu opatření – v případě středního modelu - je zachycen v následujícím grafu:

²⁰²⁰ Za předpokladu, že jedna speciální vzdělávací potřeba odpovídá jednomu podpůrnému opatření

Predikce počtu podpůrných opatření jednotlivých stupňů uplatňovaných ve vztahu k vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v základním školství v ČR (střední model)

Kdybychom vyšli ze středního modelu, tak by bylo podpůrné opatření v druhém až pátém stupni čerpalo necelých 114 tisíc dětí v základním školství v ČR. V současnosti jsou zvýšené finanční prostředky vynakládány na vzdělávání něco přes 62 tisíc dětí. Více než třicet tisíc dětí je nicméně v současnosti vzděláváno ve speciálních třídách – a náklady na vzdělávání těchto dětí jsou výrazně vyšší než v případě vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných třídách (i za uplatnění podpůrných opatření).

Proto, pokud by nový systém podpory vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami umožnil snížení počtu dětí vzdělávaných ve speciálních třídách, je možné, že by bylo při zachování celkového objemu finančních prostředků vyhrazených pro vzdělávání dětí se SVP možné financovat podporu vzdělávání vyššího počtu dětí, než je současných 62 tisíc.

Pro lepší představu o finanční nákladnosti nového systému podpory vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami ve srovnání se systémem stávajícím je nicméně nutné znát jak nákladnost podpůrných opatření jednotlivých stupňů, tak náklady na vzdělávání dětí v stávajícím systému.

Literatura a zdroje

AKTUÁLNÍ INFORMACE PRO JARNÍ SBĚR DAT ZE ŠKOLNÍCH MATRIK, PODLE STAVU K 31. 3. 2015. [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: https://matrika.uiv.cz/matrikas/HELPHY/ZmenyVeVerzi_MAT.pdf

CO JE TO DISPENZARIZACE?. *Ministerstvo zdravotnictví České republiky* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/co-je-to-dispenzarizace_3194_1295_1.html

KONCEPCE PREVENCE A ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY BEZDOMOVECTVÍ V ČR DO ROKU 2020. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/16893/bezdomovectvi.pdf>

MAPA SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH NEBO SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM OHROŽENÝCH ROMSKÝCH LOKALIT V ČR. *GAC pro MPSV* [online]. [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/mapa/index-2.html>

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2.dopl.vyd. Praha: Slon - sociologické nakladatelství, 1998, 172 s. ISBN 80-85850-60-5.

OPERAČNÍ PROGRAM POTRAVINOVÉ A MATERIÁLNÍ POMOCI. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19256/OP_11_12_2014_final.pdf

PŘÍJMY, VÝDAJE A ŽIVOTNÍ PODMÍNKY DOMÁCNOSTÍ. Tab. 6 Domácnosti podle počtu vyživovaných dětí a počtu pracujících členů, d) Charakteristiky bydlení a vybavenost domácnosti (%). *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029274D/\\$File/160021146d.xls](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029274D/$File/160021146d.xls)

PŘÍJMY, VÝDAJE A ŽIVOTNÍ PODMÍNKY DOMÁCNOSTÍ. Tab. 6 Domácnosti podle počtu vyživovaných dětí a počtu pracujících členů, e) Subjektivní názory (%). *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029276D/\\$File/160021146e.xls](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E40029276D/$File/160021146e.xls)

PODÍL NEZAMĚSTNANÝCH OSOB OD ROKU 2005. *Integrovaný portál MPSV* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady/podil_nezamestnanych_osob_od_roku_2005.xlsx

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2013*. Praha, 2014. ISBN 978-80-7421-075-4. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19296/MPSV_rocenka2013_061114.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Roční výkazy o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2013 v jednotlivých krajích ČR*. Není veřejně přístupné. Vyžádáno od MPSV.

SIROVÁTKA, TOMÁŠ a kol. Příjmová chudoba a materiální deprivace v České republice podle indikátorů EU - vývoj v důsledku krize, fiskální konsolidace a sociální reformy. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2013. 151 s. ISBN 978-80-7416-129-2. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_363.pdf

ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY. *Činnost zdravotnických zařízení ve vybraných oborech léčebně preventivní péče* [online]. Praha: ÚZIS ČR, 2013 [cit. 2015-03-18]. ISBN 978-80-7472-063-5. Dostupné z: www.uzis.cz/system/files/cinzdrz2012.pdf

